

Wij in de Wijk 4

Werken aan sociale samenhang in buurten en wijken

Woord vooraf

1. Buurtinfolhuis
Bovensmilde

2. Ik Wil
Eindhoven

3. Het Droomplein en
de Buurttuin
Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout
Mierlo-Hout

5. Choku Gym
Zaandam

6. OranjeRijk
Uden

7. Reflectie

Woord vooraf

Omzien naar elkaar in de wijk

Een prettige en sociale leefomgeving, dat zoeken velen in een buurt of wijk. Waar inwoners niet anoniem langs elkaar heen leven, maar zich gekend en gezien weten en een “beetje op elkaar letten”. “Omzien naar elkaar”, noemt staatssecretaris Maarten van Ooijen dit in zijn hoofdlijnenbrief over de toekomst van de WMO¹. Hij kondigt daarin een plan aan om gemeenten te ondersteunen om te komen tot een wijkplan rondom het omzien naar elkaar in de wijk. Movisie heeft daar al een voorzet op gedaan met het meerjarige programma Wij in de Wijk, waarvan deze publicatie een eerste afsluiting is.

In deze vierde en laatste casusbundel van Wij in de Wijk hebben we zes initiatieven beschreven gericht op het versterken van de sociale samenhang in wijken, buurten en dorpen. Met deze laatste zes brengen we het totaal door ons beschreven casussen in het project Wij in de Wijk op 29. In eerdere versies van dit project hebben we steeds de balans opgemaakt en lessen getrokken uit de gepresenteerde casussen. Nu aan het einde van het meerjarige-project Wij in de Wijk maken we de slotbalans op. Wat heeft de tour langs 29 plekken door Nederland ons geleerd?

De belangrijkste conclusie die wij zelf als eerste hebben getrokken is dat dit project voor onszelf een geweldig medicijn was tegen somberte over verbinding maken, zeker in een tijd waarin het lijkt alsof elk “wij” onder druk staat. Zie de boerenprotesten, de verhitte debatten rondom de coronacrisis, de polarisatie rond asiel en migratie. Wie de media volgt, krijgt snel de indruk dat Nederland één groot slagveld is waar het ieder voor zich is, bubbels gedijen

en groepen zich in eigen schuttersputjes hebben verschanst. Wij hebben in dit meerjarige Wij in de Wijk-project echter kunnen vaststellen dat er op het punt van verbinding en gemeenschapsvorming sprake is van een enorme dynamiek in wijken, buurten en dorpen. Dit sluit aan op de door de Vereniging Nederland Zorgt voor Elkaar onderzochte explosieve groei van zorgzame gemeenschappen.

Op de lagere schaalniveaus in onze samenleving staan burgers niet met de ruggen naar elkaar, en we zijn op heel veel plaatsen geweest. En het waren niet de gemakkelijkste plekken om te wonen. Toch was er veel “omzien naar elkaar” te bespeuren. Zo streken we dit jaar neer in de krachtwijken Poelenburg in Zaanstad en Oud-Woensel in Eindhoven. Maar ook in het oud-mijnwerkersgebied Heerlen-Noord, in Mierlo-Hout Helmond, de flatwijk in Uden en het Drentse Bovensmilde. Het leverde ons weer nieuwe inzichten op.

In het reflectiehoofdstuk hebben we de kennisoogst van het Wij in de Wijk-project samengevat. Ze bevatten relevante bouwstenen voor actieve bewoners, gemeenten, en sociaal professionals om “het omzien naar elkaar” te versterken, maar ook de boodschap dat het cruciaal is te blijven investeren in gemeenschapsversterking. Het omzien naar elkaar op lagere schaalniveaus, vraagt gerichte ondersteuning/facilitering en de juiste houding van betrokken instanties. Als daar sprake van is, blijkt er verbluffend veel mogelijk te zijn waar het gaat om contactlegging en verbinding.

Judith Jansen, projectleider Wij in de Wijk
Radboud Engbersen, programmaleider Sociale Basis

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaanstad

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

¹ kamerbrief-over-hoofdlijnenbrief-toekomst-wmo.pdf

Buurtinfohuis Bovensmilde

Werken aan een duurzame relatie tussen inwonersgroepen

Auteur: Mellouki Cadat-Lampe

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis
Bovensmilde

2. Ik Wil
Eindhoven

3. Het Droomplein en
de Buurttuin
Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout
Mierlo-Hout

5. Choku Gym
Zaandam

6. OranjeRijk
Uden

7. Reflectie

WERKEN AAN EEN DUURZAME RELATIE TUSSEN INWONERSGROEPEN

Bovensmilde

HET INITIATIEF IN KORT BESTEK

Deelnemers/ betrokkenen

- Buurтинfohuis Bovensmilde trekt veel inwoners uit de wijk. Wekelijks bezoeken ongeveer vijftig wijkinwoners en vrijwilligers de activiteiten. Met de grote evenementen in het voor- en najaar zijn dat vijftienhonderd à tweeduizend bezoekers per jaar. De “huiskamer” is open op maandag, woensdag, donderdag en vrijdag.
- Het Buurтинfohuis heeft een vaste kern van zeven vrijwilligers, ook in coronatijd. De vrijwilligers hebben verschillende achtergronden. Een aantal is Molukker. De ene vrijwilliger helpt bij de koffieochtenden, de ander bij creatieve activiteiten zoals een zanggroep, weer anderen begeleiden sportactiviteiten zoals wandelen. Samen bieden zij inwoners laagdrempelige ontmoeting in een veilige sfeer.
- Bezoekers zijn veelal mensen op leeftijd, vaak met een laag inkomen. Inwoners komen naar het Buurтинfohuis, omdat ze zoeken naar een laagdrempelig dagbesteding.
- Op donderdag houdt Welzijnswerk Midden-Drenthe (opbouwwerk) een spreekuur. Woningcorporatie Actium op vrijdag.

Context van het initiatief

- Het dorp Bovensmilde, tot 1969 ongeveer duizend inwoners, kreeg er dat jaar ruim achthonderd Molukse inwoners bij. Na een periode van groei, daalt het aantal inwoners sinds tien jaar (toen 3.600) continu. Bovensmilde heeft nu 3.350 inwoners (Kadastrale Kaart, 2021). Vooral jongeren trekken weg vanwege het woningtekort, en gebrek aan werk en voorzieningen. 53 procent van de inwoners is 45 of ouder.
- Bovensmilde heeft sinds de jaren zeventig een Molukse wijk. Deze wijk is aan de rand van het dorp gesitueerd, ten oosten van Veenstra's wijk en ten noorden van de Schoolstraat. Deze brede straat scheidt de Molukse wijk van de rest van het dorp.
- In mei 1977 werden de kinderen en leerkrachten van de lagere wijschool dagenlang gegijzeld door vier Zuid-Molukse jongeren. Bovensmilde was de plaats waar de meeste Molukse gijzelnemers van de gelijktijdige treinkaping bij De Punt vandaan kwamen.

Woord vooraf

1. Buurтинfohuis
Bovensmilde

2. Ik Wil
Eindhoven

3. Het Droomplein en
de Buurttuin
Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout
Mierlo-Hout

5. Choku Gym
Zaansstad

6. OranjeRijk
Uden

7. Reflectie

“Maart roert zijn staart”. Het is lente en er heerst een hartelijke sfeer in het Buurtinfohuis, een inloophuis in een twee-onder-één-kapwoning aan de Walstraat 3 in Bovensmilde. Dit dorp van gemeente Midden-Drenthe grenst aan de zuidoostkant aan de gemeente Assen. Het huis aan de Waalstraat ligt hemelsbreed op tweehonderd meter van de Molukse wijk. Het is lunchtijd. Een groep vrijwilligers kletst gemoedelijk in de huiskamer. Opbouwwerker Jeannette Kuin van Welzijnswerk Midden-Drenthe deelt thee en koffie rond. Vrijwillige chef-kok Hank Oraile serveert zijn heerlijkste Molukse soep, met liefde gemaakt. Extra sambal voor wie het wenst. Ans Stam en CDA-raadslid Karin Kappen-Kreeft vertellen over hun kledingproject Noppes. Aafke Veenstra van de wandelgroep en Hannie van der Gijp van de crea-doe-tafel zijn in gesprek met Wout Stam over de geschiedenis van Molukse Bovensmildegers en het “wiekenvolk”, de oud-bewoners van de wijken. Mietji Hully haalt herinneringen op over hoe het ook alweer ging met de verhuizing van Molukkers naar Bovensmilde vanuit woonoord Schattenberg in Kamp Westerbork.

De uitdaging

Huiskamer

Alles begon in 2015 met de huiskamerwens van oudere Molukse Bovensmildegers. Ze wilden een plek om elkaar in een knusse sfeer te ontmoeten. Mietji Hully, initiatiefneemster van het Buurtinfohuis en tweede generatie Molukse licht toe: “De jongeren verlaten de wijk. Daardoor is er veel eenzaamheid in onze eerste generatie. Die wilden we doorbreken.”

En ze kregen het voor elkaar: de huiskamer kwam er. Niet alleen voor Molukkers, maar voor Bovensmildegers van het hele dorp. Oorspronkelijke idee was dat de huiskamer in de Molukse wijk zou komen, maar hij kwam er net iets buiten te liggen. Te voet is hij echter prima bereikbaar. Een droom werd daarmee realiteit en de initiatiefnemers pakten hun kans om hun inclusieve perspectief op “elkaar ontmoeten” in de praktijk te brengen: Bovensmildegers komen in al hun diversiteit en in saamhorigheid bij elkaar.

Gijzeling

Mei 1977. Plots is Bovensmilde centrum van het wereldnieuws. Kinderen en leerkrachten van de lagere wijschool worden dagenlang gegijzeld door vier Zuid-Molukse jongeren. Tegelijkertijd is er een treinkaping bij het nabijgelegen Drentse dorp De Punt; de meeste gijzelnemers komen uit Bovensmilde. De kaping wordt na drie weken door mariniers en luchtmacht beëindigd. Twee gijzelaars en zes kapers komen om het leven.

De kapers zijn jonge strijders voor de vrijheid van het Zuid-Molukse volk. Zij vragen met hun gewelddadige acties nationale en internationale erkenning voor een onafhankelijke *Republik Maluku Selatan* (RMS), Republiek der Zuid-Molukken. Sinds de proclamatie van de RMS in Ambon op 25 april 1950, zitten Molukkers vergeefs op officiële erkenning daarvan te wachten. Volgens de jonge gijzelnemers is het hoog tijd dat Nederland na 350 jaar kolonisatie, en gezien zijn rol in het dekolonisatieproces, zijn verantwoordelijkheid neemt en overgaat tot erkenning van de RMS.

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis Bovensmilde

2. Ik Wil Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout Mierlo-Hout

5. Choku Gym Zaanstad

6. OranjeRijk Uden

7. Reflectie

In de periode voorafgaand aan de gijzeling is het dorp Bovensmilde erg veranderd. In 1971 zorgt de Nederlandse staat dat er een wijk wordt gebouwd voor honderd Molukse gezinnen. Daardoor neemt de bevolking van Bovensmilde in korte tijd toe, van duizend naar bijna tweeduizend inwoners. Wout Stam, mede-initiatiefnemer van het Buurinfohuis woonde destijds al in het dorp: “De verandering die zich destijds in het dorp voltrok, was ingrijpend. Ik heb hierover een verhaal geschreven. Het is gepubliceerd in het tijdschrift van de Historische Vereniging “De Smilde” die het lokaal verleden levend wil houden.”

Anno 2022 is onder veel Bovensmildegers de herinnering aan de gijzeling van de openbare basisschool en aan de treinkaping bij De Punt nog springlevend. Veel van de actievoerders kwamen uit de buurt of waren woonachtig in de Molukse wijk van Bovensmilde, wat deze wijk extra bijzonder maakt, ook vergeleken met andere Molukse wijken in Nederland (Nussy, 2022). Het dramatische einde van de gijzeling staat velen nog scherp voor de geest. Veel ouderen, de jongeren van toen, hebben pijnlijke herinneringen, doortrokken van gevoelens dan angst, pijn en woede. Maar het herbeleven van de gebeurtenissen kent ook een positieve kant. Veel Bovensmildegers beleven het gedeelde verleden samen, en zetten zich met elkaar in voor een gezamenlijke toekomst. Het Buurinfohuis is het opvallende symbool van de wens om, met respect voor het verleden, te bouwen aan een Bovensmilde dat leeft.

Randy Soemosemito, wijkconsulent van Woningcorporatie Actium vertelt: “Dankzij de groep rond Buurinfohuis is er in het dorp nu veel meer onderlinge betrokkenheid en begrip. Dat zag je de afgelopen jaren bijvoorbeeld bij de activiteiten van de Molukse gemeenschap, zoals de viering van het vijftigjarige bestaan van Molukse wijk. Het Buurinfohuis heeft daar een positieve rol in gespeeld. Mensen weten elkaar daar vinden, ze vertellen hun verhalen aan elkaar. Het gaat er gemoedelijk aan toe.”

Het initiatief

Midden in het dorp

Op 17 mei 2017 opende het Buurinfohuis haar deuren, midden in het dorp, daar waar het “wiekenfolk” – lees: de oud-bewoners van wijken - woont. Op loopafstand ligt de Molukse wijk, direct herkenbaar aan de gedenkzuil - van de hand van oud-treinkaper Junus Ririmasse, vlak bij het Molukse dorps huis Molo Oekoe. De pyloon, een monument, draagt een *tahuri* (schelp) en een *tifa* (trommel): twee traditionele muziekinstrumenten. Een eerbetoon aan de eerste generatie Molukkers in Bovensmilde. Mietji Hully heeft meegewerkt aan de tahuri.

BrinkBaru

Aan de rand van de wijk, komen passanten op het pleintje Brink-Baru een mozaïek tegen, initiatief van Bovensmildegers keramiste René Kaiser. Baru betekent “nieuw” in het Maleis, en Brink is “ruimte” in het Drents. Het Moluks-Drents mozaïek, dat een kleurige schoolbank voorstelt, staat sinds 2013 op de plek van de gegijzelde school, die inmiddels is verdwenen. De dorpsinwoners maakten dit mozaïek samen en onderhouden het ook met elkaar. Mietji Hully: “BrinkBaru is een zeer geschikte plek om ouderen uit de Molukse wijk te betrekken bij activiteiten van het hele dorp. Als je ze bijvoorbeeld vraagt om voor de kinderen te komen koken, dan komen ze. Samen zijn tussen verschillende groepen uit het dorp is dus goed mogelijk.”

Buurinfohuis

Waar BrinkBaru vooral draait om bridging, contacten tussen verschillende groepen inwoners, gaat het bij het Buurinfohuis in eerste instantie om bonding. Mede-initiatiefneemster Juul Mutsamu, tevens PvdA-lid raadscommissie Zorg en Welzijn: “In het begin waren we hier vooral bezig met Molukkers onderling. Maar toen

Woord vooraf

1. Buurinfohuis Bovensmilde

2. Ik Wil Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout Mierlo-Hout

5. Choku Gym Zaandam

6. OranjeRijk Uden

7. Reflectie

gingen we verder kijken. Zo kwam ik in contact met dorpsgenoot Wout Stam. Die was ook bezig om in Bovensmilde overbruggende contacten te leggen. “Dat is mooi”, dacht ik. We hebben een afspraak gemaakt. Zo is het begonnen.” Mietji Hully vult aan: “We hebben dwars door de traditionele leidersregels heen, die bepalen dat contacten buiten de eigen groep eigenlijk niet gewenst zijn, een gezamenlijk platform opgericht. We gingen werken met wat we de “overkant” noemen, met de Nederlanders, voorbij de Schoolstraat.”

Jeannette Kuin, opbouwwerker Welzijnswerk Midden-Drenthe - we schrijven het jaar 2015 - krijgt te horen dat onder inwoners van Bovensmilde, zowel van de Molukse kant als bij de oorspronkelijke Drentenaren, de behoefte leefde om meer samen op te trekken en een gezamenlijk initiatief op te zetten. Ze besluit actie te ondernemen. “Ik dacht, een leuke, stevige klus, interessant vanwege de diversiteit.” Kuin weet wat haar te doen staat. Ze neemt de betrokkenen mee naar een Buurt Infocentrum in Assen dat kan dienen als inspirerend initiatief. “Ik dacht: ik breng ze in Assen bij elkaar, als een projectgroep van onderop.”

En zo gaat het ook. Vertegenwoordigers van verschillende organisaties en commissies uit Bovensmilde nemen in Assen een kijkje: de Molukse bewonerscommissie Maluku Bovensmilde, de bewoners- commissie Meester Weijerstraat, Duurzaam Bovensmilde, de Buurtacademie en de Werkgroep Zorg voor elkaar. Het blijkt een inspirerende ervaring die de kiem legt voor het Buurtinfocentrum in Bovensmilde.

Hank Oraile, inmiddels vrijwillige kok bij het Buurtinfocentrum Bovensmilde blikt terug: “Toen we in Assen bij elkaar kwamen, kenden we elkaar niet allemaal. We wisten zelfs niet dat we allemaal uit Bovensmilde kwamen. Maar dat werd duidelijk bij het voorstelrondje. En dat was een feest van erkenning. Het was zo inspire-

rend, dat we besloten om in Bovensmilde een vergelijkbaar huis te starten. Zo zijn we begonnen. Daarop zijn we in Bovensmilde aan de slag gegaan, we zijn de buurt ingegaan en hebben plannen gemaakt. Inmiddels is ons Buurtinfocentrum in Bovensmilde bemenst en is er van alles te doen.”

De Gemeente Midden-Drenthe faciliteert het initiatief. Woningcorporatie Actium stelt een huurwoning in de wijk tot beschikking. Randy Soemosemito, wijkconsulent van Woningcorporatie Actium: “Ik heb vooraf gesprekken gevoerd met de bureaus. Want we haalden wel een woning uit de voorraad. De gemeente Midden-Drenthe en Actium dragen een gezamenlijke en gedeelde verantwoordelijkheid voor de kosten: huur, water en elektriciteit.”

Huis aan huis

Het Buurtinfocentrum maakt deel uit van Stichting Wij Zijn Bovensmilde. Het is een Projectgroep met een adviserende Projectgroep Plenaire. Welzijnswerk, woningcorporatie en gemeente zijn daarin vertegenwoordigd. Een kern van zeven bewoners geeft sturing aan het geheel vanuit de Projectgroep Intern. Het Buurtinfocentrum heeft elf activiteitengroepen, getrokken door veertig vrijwilligers. Wekelijks komen tientallen gebruikers met ongeveer twee dozijn vaste bezoekers. Vele honderden dorpsbewoners bezoeken de grote externe evenementen. Vrijwilligers gaan de wijk in. Ze nodigen inwoners uit om langs te komen. Het huis aan huis mensen uitnodigen is best tijdrovend, maar levert buurtbetrokkenheid en energie op. Een van de actieve inwoners is Hanny van der Gijp van de crea-doe-tafel: “Ik ben vanaf het begin betrokken”, zegt ze, “en ik zit in de projectgroep. Maar voor mij is het Buurtinfocentrum ook als bezoeker erg belangrijk.”

Toma madju!

De kerngroep agendeert talrijke activiteiten. Een greep: huiskamerontmoetingen van inwoners, “Koffie Met!”, een goed gesprek

Woord vooraf

1. Buurtinfocentrum Bovensmilde

2. Ik Wil Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout Mierlo-Hout

5. Choku Gym Zaandam

6. OranjeRijk Uden

7. Reflectie

dat spontaan ontstaat bij de aanwezigen, of met een extra zetje van gastvrouw en dorpspredikant Diete Kits.

Voor mensen met een kleine beurs voorziet het Buurthuis in een voedselpakket. En velen komen naar Noppes, de kledingkamer voor gratis kledij, om te halen en in te brengen. Ans Stam coördineert dit onderdeel. Twee slaapkamers op de bovenverdieping zijn voor dit doel ingericht. Aafke Veenstra van de wandelgroep zegt: "Veel inwoners horen via via, en van de familie, over Noppes. En het werkt. Mensen brengen kleren die ze zelf niet meer willen gebruiken en ze zoeken uit wat voor hen nog van pas komt."

Inwoners en bezoekers kunnen zelf ook ideeën aandragen voor activiteiten en zelf initiatieven ontplooiën. Ze kunnen dan aankloppen bij Juul Mustamu of Wout Stam, die helpen dit mogelijk te maken. De sfeer bij het Buurthuis is goed. "Gezamenlijk doorgaan, zonder treuzelen" is de strekking van het Molukse lied 'Toma madju!', Moedig voorwaarts! Wout Stam: "We hebben dat lied bij de opening in 2017 samen gezongen. En het is een passend motto van het Buurthuis."

Samenwerking

Het Buurthuis heeft een breed scala aan partners, zoals het samenwerkingsverband De kracht van Samen Doen, de Stichting Maluku Bovensmilde en de Oranje Feestvereniging. Ook Humanitas en de Vrouwen van nu maken deel uit van het netwerk van organisaties waarmee wordt samengewerkt. Karin Kappen, vrijwilligster bij het Buurthuis en voorzitter van de Kerkenraad, is de drijvende kracht van meer samenwerking tussen organisaties in Bovensmilde. Volgens haar vervult het Buurthuis als laagdrempelige inloopplaats een belangrijke rol als vindplaats voor verschillende doelgroepen. "Bovensmilde heeft veel kracht. Het Buurthuis maakt samendoen beter mogelijk. De tijd is rijp voor verdieping en zingeving van contacten tussen inwoners. Soms moeten betrokke-

nen tegen de stroom in zwemmen, maar als je samen aan de slag gaat met een droom, wordt die droom steeds meer werkelijkheid."

De balans

Leefbaarheid

Het Buurthuis is "een baken in het dorp". Vrijwilligers, gebruikers en bezoekers ervaren er een thuisgevoel. Wijkbewoners in een kwetsbare situatie lopen makkelijk binnen: mensen met een ggz-problematiek, bewoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt en statushouders. Het ontmoeten van anderen biedt hen een uitlaatklep en ruimte voor het uitwisselen van nieuwtjes. Bezoekers ontmoeten mensen van verschillende achtergronden, zowel sociaaleconomisch, sociaal-cultureel, als religieus, en dat draagt bij aan hun persoonlijke welzijn.

Gerard Epping, dorpscontactambtenaar Gemeente Midden-Drenthe, ziet grote meerwaarde in gezamenlijkheid van Molukse en andere inwoners. "Men heeft elkaar gevonden en komt samen tot tal van activiteiten, hoe mooi is dat?"

Volgens Juul Mustamu geeft het Buurthuis inhoud aan leefbaarheid in het dorp: "We vragen mensen wat ze willen en we betrekken de gekleurde mensen, de eenzame mensen. Zo creëer je echte leefbaarheid: samen zijn, samenwonen, samenleven en voor elkaar zorgen."

Anker

Het Buurthuis verrichtte in 2019 een zelfevaluatie onder haar vrijwilligers (17), bezoekers (11) en ketenpartners (11). Het resultaat was positief. Het huis is voor alle Bovensmildegers bereikbaar en toegankelijk. Het is een goed onderhouden ruimte. Het faciliteert buurtactiviteiten, door en voor bewoners. Het maakt ontmoe-

Woord vooraf

1. Buurthuis Bovensmilde

2. Ik Wil Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout Mierlo-Hout

5. Choku Gym Zaanstad

6. OranjeRijk Uden

7. Reflectie

ting mogelijk. De vrijwilligers zijn enthousiast. Zij zorgen voor een prettige sfeer. De huiskamer van het dorp faciliteert kennismaking en samenwerking tussen Bovensmildegers.

Opbouwwerker Jeannette Kuin: "In het najaar van 2022 gaan we bewoners bevragen, die hier aan het Buurtinfohuis deelnemen: "Goh, wat vind je? Wat heb je eraan?" Op die manier werken we samen aan een impactanalyse. Het levert ook een beter beeld op van wat het Buurtinfohuis doet met mensen die normaliter hun huis niet uit durven. Nu horen we al van velen dat het voelt als een anker."

Verduurzamen

Buurtinfohuis legt de basis voor contacten tussen mensen die elkaar anders nooit zouden tegenkomen. Juul Mustamu: "Als je elkaar nu in de supermarkt tegenkomt, dan heb je een praatje: "Hoi, hoe is het?" Daarvoor was het niet zo. Er was afstand tussen Nederlanders en Molukkers."

De basis voor een duurzame relatie tussen de bevolkingsgroepen is gelegd. De verankering op lange termijn hangt nu af van de erkenning en ondersteuning van het initiatief door gemeente, woningcorporatie en welzijnswerk. In 2021 besloot deze driehoek om het initiatief te blijven ondersteunen voor een nieuwe periode van twee jaar. Roel Barelds, tot 2020 als gemeenteambtenaar verantwoordelijk, voor de Molukse wijk: "Ondersteuning door de gemeente door financiële dekking voor huur, water en elektriciteit is cruciaal. Dan kunnen de vrijwilligers zich richten op hun initiatief."

Continuering van het Buurtinfohuis voor de lange termijn lijkt vanwege de kosten nog geen gelopen race. In gesprekken met betrokkenen wordt de optie genoemd om de huiskamer aan de J. Walstraat te verruilen voor een ruimte in het groot Dorpshuis De Spil, dat de gemeente in beheer heeft. Wout Stam, behalve bestuurslid

van het Buurtinfohuis ook secretaris van dit Dorpshuis, vindt het belangrijk dat het Buurtinfohuis blijft bestaan: "Het vervult een cruciale rol als kleinschalige huiskamer in de wijk, waar mensen en ideeën bij elkaar worden gebracht." Een unieke functie die volgens hem alleen in de huidige huisvesting gerealiseerd kan worden.

Reflectie

Bonding

Bovensmilde is een dorp in Midden-Drenthe met een uit het verleden geërfde verdeeldheid tussen bevolkingsgroepen, dat voor de opdracht staat om te werken aan bonding tussen inwoners. Het Buurtinfohuis is een "open plek", ontstaan uit een "positieve *sense of place*" (Massey 1994, Nussy, 2017, 2022) waar inwoners dat met elkaar ervaren en dorpsgenoten zonder territorium (Morley, Robins, 1993) kunnen zijn. Je staat er, én Molukker én Bovensmildeger, bewust van de onderlinge banden, op een bindend kruispunt van identiteiten. Er is echt sprake van een nieuwe gemeenschap waarin Molukse en Hollandse identiteiten samenkomen. In deze nieuwe "familie" voelt men zich thuis, zonder eigen achtergrond te verloochenen. Wat begon als een bondingsdoel voor de eigen Molukse gemeenschap is omgezet in een bondingsdoel voor de dorpse gemeenschap met een gedeeld verleden en een gezamenlijke toekomst.

Bridging en linking

De gemêleerde kerngroep van het Buurtinfohuis zorgt voor talrijke verbindingen tussen de verschillende bevolkingsgroepen van Bovensmilde. Het feit dat deze trekkers bestuursfuncties hebben bij meerdere organisaties, draagt ook positief bij aan onderling vertrouwen tussen organisaties en groepen actieve dorpsbewoners die ze vertegenwoordigen. Bridging is daardoor volop aan de orde. Dat geldt ook voor linking. Het Buurtinfohuis werkt samen met

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis Bovensmilde

2. Ik Wil Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout Mierlo-Hout

5. Choku Gym Zaanstad

6. OranjeRijk Uden

7. Reflectie

en heeft goede toegang tot maatschappelijke organisaties in Bovensmilde, zowel seculiere als religieuze. De lokale overheid is ketenpartner van het Buurinfohuis en ziet het huis onder andere als belangrijke vindplaats voor inwoners in een kwetsbare positie. Jetta Klijnsma, commissaris van de Koning in Drenthe, komt er wel eens op bezoek voor een huiskamerontmoeting. Twee vrijwilligers van het Buurinfohuis zijn volksvertegenwoordigers (geweest) bij de gemeente en de Provinciale Staten, wat de connectie met het lokale en provinciale bestuur vergemakkelijkt. De banden met de Gemeente Midden-Drenthe, Woningcorporatie Actium en Welzijnswerk Midden-Drenthe zijn positief: ook vijf jaar na de start van het Buurinfohuis kijken zij met waardering naar het initiatief. Linking stimuleert hier bridging en bonding, mede omdat dat gemeente en woningcorporatie als voorwaarde stellen voor facilitering dat het Buurinfohuis bereikbaar en toegankelijk is voor alle Bovensmildegers.

Tot slot

In de dagelijkse praktijk van het inloophuis bouwen inwoners, dag in dag uit, een positief verhaal over elkaar en met elkaar. Belangrijkste succesfactor is het persoonlijke contact tussen betrokkenen, de meest effectieve manier om wederzijdse vooroordelen tussen (groepen) mensen te verminderen (Allport, 1954). Daarnaast biedt de laagdrempelige voorziening van het Buurinfohuis een basis voor samenwerking tussen individuen, wat wederzijdse stereotypen en vooroordelen tussen leden van verschillende groepen helpt verminderen. Dat wordt versterkt doordat mensen elkaar tegemoet treden op voet van gelijkwaardigheid. Wat daarbij ook helpt is dat er sprake is van rolwisseling: trekkers zijn vaak ook gebruikers en deelnemers aan werkgroepen en projecten. Evenals het feit dat de verschillende activiteiten binnen het Buurinfohuis elkaar niet beconcurreren maar juist aanvullen.

Last but not least is gezamenlijkheid een belangrijke succesfactor. Vrijwilligers én gebruikers van het Buurinfohuis willen deze voorziening allen levend houden en ook in de toekomst gebruik blijven maken van deze kleinschalige huiskamer in de eigen wijk. Het succes van het Buurinfohuis draagt tot slot ook een risico in zich: bonding, bridging en linking zijn sterk van afhankelijk van deze safe space, dichtbij de mensen. De vraag is daarom wat er overblijft van de gemeenschap en het gemeenschapsgevoel als het Buurinfohuis verdwijnt. Dat is ongewis.

Referenties

- Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Cambridge: Addison-Wesley Publishing Company.
- Bloemhoff, H., H. Nijkeuter (2004). Drents. Taal in stad en land. Den Haag: SDU.
- Massey, D. (1994). A global sense of place, pp. 146 – 156, in: Massey, D. (1994). *Space Place and Gender*. Cambridge: Polity Press.
- Midden in Drenthe. (z.d.). *Historische wandelroute Bovensmilde*.
- www.midden-in-drenthe.nl/
- Morley, D., & Robins, K. (1993). No place like “Heimat”: images of home (land), pp. 85-104, in: Morley, D., & Robins, K. (1995). *Spaces of Identity: Global Media, Electronic Landscapes, and Cultural Boundaries*. London: Routledge.
- Nussy, J. (2017). *Oost, west, wijk best? Een onderzoek naar de (reactionaire) sense of place van bewoners van de Molukse wijk in Bovensmilde*. [Masterscriptie]. Groningen: Rijks Universiteit Groningen.
- Nussy, J. (29 juni 2022). *Interview over “Sense of Place” en territorialiteit onder Molukkers in Bovensmilde*. Door: Mellouki Cadat-Lampe, Movisie.

Woord vooraf

1. Buurinfohuis Bovensmilde

2. Ik Wil Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout Mierlo-Hout

5. Choku Gym Zaandam

6. OranjeRijk Uden

7. Reflectie

- Post, S. (2001). *Anak mas = Gouden kind: Molukkers in Nederland*. Noordboek; Ex Libris MCL.
- Post, S., & Baard, C. B. (2020). *Gegijzeld in de achtertuin: De Molukse acties in Drenthe en Amsterdam*. Uitgeverij Boekscout. https://www.bol.com/nl/nl/p/gegijzeld-in-de-achtertuin-de-molukse-acties-in-drenthe-en-amsterdam/9300000011947307/#product_specifications
- Projectgroep Buurtinfohuis. (2019). *Evaluatie project Buurtinfohuis Bovensmilde*. Buurtinfohuis.
- Smildeger neiskrant (2 april 2019). *Huiskamerontmoeting met de commissaris van de Koning, mevrouw Jetta Klijnsma*.
- Smeets, H. M. (1992). *Molukkers in Nederland*. Utrecht: Moluks Historisch Museum.
- Stam, W. (2021). *Bovensmilde kreeg er 51 jaar geleden ruim 800 inwoners bij*. Levend verleden 4, blz. 10–28. <https://www.desmilde.nl/archief/oude-nummers-levend-verleden/2021>
- Welzijnswerk Midden-Drenthe. (2017). *Elkaar ontmoeten in Bovensmilde*. Jaarverslag 2016, blz. 5–7.
- Welzijnswerk Midden-Drenthe. (Juni 2019). *Buurtinfohuis in Bovensmilde*. Thuisblijver nr. 5, blz. 10-11.
- Welzijnswerk Midden-Drenthe (September 2017). *Een bruisende ontmoetingsplek voor jong en oud*. Buurtinfohuis Bovensmilde. Thuisblijver nr. 2, blz. 4-5.
- Werkgroep Bovensmilde. (2015). *Uitkomsten dorps- enquête Bovensmilde 2015* (blz. 13). <https://sites.google.com/site/werkgroepbovensmilde/home>
- Wiegel, H. (z.d.). *De problematiek van de Molukse minderheid in Nederland*. Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis
Bovensmilde

2. Ik Wil
Eindhoven

3. Het Droomplein en
de Buurttuin
Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout
Mierlo-Hout

5. Choku Gym
Zaandam

6. OranjeRijk
Uden

7. Reflectie

Ik Wil maakt zachte stemmen hoorbaar

Versterken van de veelkleurige Eindhovense gemeenschap

Auteurs: Jolinde Dermaux en Mellouki Cadat-Lampe

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis
Bovensmilde

2. Ik Wil
Eindhoven

3. Het Droomplein en
de Buurttuin
Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout
Mierlo-Hout

5. Choku Gym
Zaandam

6. OranjeRijk
Uden

7. Reflectie

VERSTERKEN VAN DE VEELKLEURIGE EINDHOVENSE GEMEENSCHAP

Eindhoven

HET INITIATIEF IN KORT BESTEK

Deelnemers/ betrokkenen

- Ik Wil heeft een locatie in de wijk Woensel te Eindhoven. Het initiatief kent 15 activiteiten met 150 wekelijkse bezoekers; centraal staan creatieve activiteiten, taallessen en samen lunch maken. Daarnaast wordt voorzien in dagbesteding voor 15 à 20 mensen, ook uit omliggende wijken. Op jaarbasis worden 600 vragen behandeld opgepakt bij het wekelijkse inloop-spreekuur. Het initiatief krijgt jaarlijks te maken met 30 tot 50 complexe casussen, waar eerstelijns- en tweedelijnsorganisaties mee bezig zijn. Men organiseert jaarlijks 8 tot 10 grootschalige evenementen: uitwisseling met bedrijven, Iftar-maaltijd, Connecting Eindhoven, en rond het thema dementie.
- Bezoekers en vrijwilligers hebben voornamelijk een migratie- en/of vluchtachtergrond.
- Ik Wil werkt veel met zelforganisaties van mensen met een Turkse, Marokkaanse, Somalische, Ethiopische en Syrische migratieachtergrond. Veel van hen leven in armoede en kunnen de weg in de systeemwereld moeilijk vinden. Veel bezoekers verkeren in een kwetsbare positie en worden door (andere) organisaties niet goed bereikt.

Context van het initiatief

- Het initiatief is gesitueerd in de stad Eindhoven, een van de grotere Nederlandse steden, waar sprake is van superdiversiteit en achterstandswijken.
- Polarisation kenmerkt de stad (Pegida-demonstraties, demonstraties rondom de Sinterklaasintocht, afname van vertrouwen in overheid en instanties, Black Lives Matter).

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en
de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaanstad

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

Esra Altımsız en Leyla Kalender, de initiatiefneemsters van Ik Wil, ontvangen je met open armen in het mooie – net verbouwde – pand van Ik Wil. De voorgevel is bestempeld met het karakteristiek groen-oranje sterlogo van de stichting. Esra en Leyla begeleiden je naar de open keuken op de begane grond. Daar ga je rond de tafel zitten met één van de vaste groepjes vrijwilligers. Een kleurrijk gezelschap van vier dames die zichtbaar lol met elkaar hebben. Maria Pattinaja, vijftigplusser met een Molukse achtergrond, de Marokkaanse Nederlander Nawal Braham van middelbare leeftijd en Ayşe Eren (18) en Selda Kaya (50) die een Turkse achtergrond delen. De vrijwilligsters bereiden vandaag een gezamenlijke warme lunch voor alle vrijwilligers. In de grote zaal vindt vandaag iets bijzonders plaats: de uitreiking van het certificaat vertrouwenspersoon aan een groep geslaagden. Op het menu staan: felicitaties, Marokkaanse harira-soep, Turkse lachmacun-pizza, zoetheid, trots en lol samen hebben. Dit (letterlijke) kijkje in de keuken bij Ik Wil straalt warmte uit. Lekker eten vanuit verschillende landen in de wereld. Culturen komen hier samen.

De uitdaging

Veelkleurigheid zichtbaar maken

De droom van Esra Altımsız en Leyla Kalender is een ideaalbeeld in de maak. Op hun [website](#) schrijven zij: “Stichting Ik Wil is een Eindhovense vrijwilligersorganisatie vóór en dóór bewoners. Samen vormen we een beweging waarin iedereen welkom is en de kans krijgt om de eigen talenten en interesses te ontplooien.” Het ontplooien van eigen talenten is voor veel mensen die bij Ik Wil komen niet vanzelfsprekend. Ik Wil biedt ruimte, specifiek aan mensen die zich in een kwetsbare positie bevinden. Ik Wil ontvangt vooral vrouwen, mensen van kleur, mensen die een taalbarrière ervaren of door hun migratieachtergrond stuiten op onbegrip in de Nederlandse samenleving. Ze bereiken mensen van wel twintig verschillende culturen.

Ik Wil is gesitueerd in de wijk Woensel-West in Eindhoven. Uit onderzoek van het SCP blijkt dat Eindhoven met 14.500 arme inwoners deel uitmaakt van de tien gemeenten met de meeste arme bewoners. Verschillende buurten van Eindhoven, waaronder Woensel-West, hebben een extra hoog aantal inwoners die leven

in armoede. Terwijl het risico op langdurige armoede voor geheel Eindhoven 4,0 procent bedraagt, is dit in Woensel-West 8.7 procent. Van de groep mensen die in armoede leeft, is een bovengemiddeld groot deel kind. Het merendeel heeft een niet-westerse migratieachtergrond. Armoede heeft impact op mensen. Deze groep inwoners heeft vaak moeite met de “systeemwereld”¹⁴, die zij niet goed kennen. Ik Wil zet juist deze mensen in hun kracht. Ayşe Eren, vrijwilliger bij Ik Wil is hier een mooi voorbeeld van: “Ik heb lang in de nijverheid gewerkt. Mijn specialiteit was de fijne montage van boormachines. Vanwege een reorganisatie ben ik ontslagen. Ik kwam terecht bij de Sociale Dienst. Mijn man overleed. Via een buurthuis werd ik gewezen op Ik Wil. Ik kon daar direct aan de slag in de keuken. Ik heb het hier al 7 jaar naar mijn zin. Het is gezellig en we bedienen mensen met wat minder middelen”. Op deze manier is Ik Wil een thuisbasis waar mensen elkaar ontmoeten en zich met elkaar kunnen verbinden. Op laagdrempelige wijze, door middel van activiteiten gebaseerd op direct contact met elkaar.

Naast armoede zijn racisme en discriminatie zaken waar zowel de oprichtsters als de bezoekers van Ik Wil tegenaan lopen. Welkom zijn geldt niet voor iedereen en institutioneel racisme is diepge-

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaandam

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

worteld in de samenleving, zoals onder andere de kindertoeslagaffaire heeft blootgelegd. Ook in Eindhoven, zoals wordt benoemd in het gemeentelijke uitvoeringsprogramma diversiteit 2019-2021 is dat het geval. Demonstranten van Kick out Zwarte Piet die in Eindhoven demonstreerden voor een inclusief Sinterklaasfeest werden er met geweld belaagd. Moslims werden meerdere malen geprovoceerd tijdens de ramadan. Daarnaast, blijkt uit onderzoek van RADAR uit 2018 dat ook expats worden gediscrimineerd, met name in het Eindhovense uitgaansleven.

Sociale uitsluiting en de reactie daarop is voor veel inwoners van Eindhoven dus onderdeel van het dagelijkse leven. In deze uitdagende context - in 2020 en 2021 door de coronapandemie versterkt - weet Ik Wil zich staande te houden en een thuishaven te bieden aan inwoners die worden buitengesloten en bij andere instanties vaak buiten de boot vallen. Door welkom en open te zijn voor iedereen die dat wil, draagt de Stichting bij aan het creëren van een inclusieve samenleving.

Altmış legt uit dat de Stichting in 2015 is ontstaan uit een verlangen: "Een verlangen dat iedereen in onze samenleving erbij hoort, ongeacht waar je vandaan komt. Ons doel is te luisteren naar mensen die vanuit andere landen naar Nederland zijn gekomen. Mensen die hier zijn gekomen met hoop op een betere toekomst. Er is een gezamenlijk besef: we verschillen van elkaar, maar we lijken ook op elkaar. Mijn droom is dat overal waar je komt je een afspiegeling van de samenleving ziet. Of je nu naar het gemeentehuis of de huisarts gaat. Dat de veelkleurigheid van de samenleving overal zichtbaar is."

Het initiatief

Iedereen welkom

Ik Wil organiseert met een groep vrijwilligers ontmoetingsactiviteiten, dagbesteding zonder indicatie en informele zorg. Zie de sfeerimpressie in dit filmpje. De wijkorganisatie is gelegen in de Eindhovense wijk Woensel. Ook sluit de organisatie aan bij activiteiten op stadsniveau, zoals het stadsbrede evenement Connecting Eindhoven, een initiatief dat is gericht op een inclusieve stad.

Ontmoeting

Ontmoeting bij Ik Wil vindt plaats via verschillende werkvormen: koken, taalles, naaien en puzzelen in de hal. Voorbij het laagdrempelige contact zijn deze activiteiten erop gericht dat de deelnemers iets ervaren van wat participatie in de samenleving betekent. Vrijwilliger Rianne Wolters legt uit: "Mensen die elkaar anders niet zouden aanspreken komen hier met elkaar in contact. Ze volgen bijvoorbeeld lessen Nederlands en Arabisch, omdat ze een nieuwe taal willen leren. Door Nederlands te leren gaat bovendien de deur naar maatschappelijke deelname open."

Partnerorganisaties zoals Omnia jeugdzorg herkennen de meerwaarde van de ontmoetingsactiviteiten van Ik Wil. Najat Toub, werkzaam bij Omnia jeugdzorg, zegt: "Ik Wil mensen bereikt die anders niet bereikt worden. Ik Wil trekt mensen die voorheen niet zo makkelijk de deur uit kwamen en op zoek zijn naar ontmoeting met anderen. Het gaat veelal om mensen die het gevoel hebben dat er veel wordt georganiseerd in de stad, maar niet voor hen. Bij Ik Wil zijn zij welkom. Daar krijgen ze het gevoel dat ze van betekenis zijn voor anderen en daarmee voor de samenleving."

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis Bovensmilde

2. Ik Wil Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout Mierlo-Hout

5. Choku Gym Zaanstad

6. OranjeRijk Uden

7. Reflectie

Dagbesteding zonder indicatie

Ondanks de lockdowns door het coronavirus heeft Ik Wil in 2020 25 mensen en in 2021 dertig mensen dagbesteding geboden, zoals te lezen is in hun jaarverslagen. Deze mensen zijn bij hen terecht gekomen na doorverwijzing van Wij Eindhoven. Ik Wil biedt zo een alternatief voor tweedelijns zorg.

De organisatie werkt op deze manier mee aan de ambitie van de gemeente om de Wmo te kantelen van een geïndiceerd product naar een laagdrempelige algemene voorziening in de wijken. Dat doet ze samen met twaalf andere organisaties in Eindhoven. Ik Wil bood tijdens de eerste lockdown vooral ondersteuning aan mensen in de thuissituatie, in samenwerking met instanties die individuele ondersteuning bieden. Inmiddels is de ondersteuning op locatie weer in volle gang.

Naast het bestaande aanbod is er ruimte voor bezoekers om zelf initiatieven te bedenken en op te zetten. Zo vertelt Selda Kaya, een tiener met Turkse achtergrond die inmiddels vrijwilliger is bij Ik Wil, hoe zij tot het idee voor een dansgroep kwam: "Ik kijk al jaren naar Bollywoodfilms van Farouk Khan. Mijn droom: een eerste stap zetten in Bollywooddans. Ik kwam bij Ik Wil een vrouw uit India tegen. Zij was hier voor de dagbesteding. Samen hebben wij toen een groep opgezet om te dansen zoals Indiase sterren dat doen in Bollywoodfilms: vrolijk en uitbundig. Mijn droom en haar dagbesteding werden zo mooi gecombineerd."

Informele zorg

Ik Wil biedt informele zorg met getrainde vrijwilligers: gecertificeerde vertrouwenspersonen die met inwoners in gesprek gaan tijdens het inloopspreekuur. Ook gaan zij op huisbezoek. Buurtbewoners mogen van alles vragen: "Ik begrijp een brief niet, wil je me helpen met een telefoontje?" Of: "Ik heb een misverstand met mijn buurman, wat moet ik doen?" Soms willen mensen actief worden

in de buurt en vragen hoe ze dat kunnen aanpakken. In coronatijd kregen de vrijwilligers veel te maken met complexe casussen en vragen. "Ik heb veel schulden, hoe kom ik daar uit?", "Mijn broer heeft psychische problemen, wat moet ik doen?" Of: "Ik krijg geen eten meer bij de voedselbank: wat nu?"

Vrijwilliger Rianne Wolters is lange tijd vertrouwenspersoon geweest. Zij zegt over haar werkwijze: "Als iemand langskwam met een idee, iets dat zij of hij graag wilde doen, dan moedigde ik dat aan. Ga maar kijken of je dit kunt realiseren. Wat heb je nodig? Kun je deelnemers vinden? Dat kan iemand heel veel kracht geven. Zo iemand merkt dan: dit kan ik, het lukt! Het zorgt er ook voor dat er constant nieuwe activiteiten worden georganiseerd door buurtbewoners zelf."

Altıış en Kalender delen hun expertise over het bieden van informele zorg bij complexe problematiek en culturele diversiteit met partners in de stad en die maken daar graag gebruik van. Zo stelde een collega-organisatie de vraag: "Ik kom in mijn cultureel diverse groep iemand tegen die met huiselijk geweld te maken heeft, wat nu?" Ik Wil hielp hen verder.

Stadsbrede evenementen

Naast ontmoeting, dagbesteding en informele zorg organiseren Altıış en Kalender met vrijwilligers ook losse evenementen. Deze evenementen spelen in op de grote thema's van deze tijd. Een voorbeeld is Connecting Eindhoven. Een (online) stedelijk platform dat een weekend met workshops organiseert, waarin uitsluiting en discriminatie bespreekbaar worden gemaakt. Een ander voorbeeld is het organiseren van een community-weekend, waarin thema's als empathie en ontmoeten, ongelijkheid en sociale verandering centraal staan. Met deze stadsbrede evenementen vergroot Ik Wil het bewustzijn in de stad rondom thema's als discriminatie en uitsluiting en laat de organisatie zien wat je daartegen kunt doen.

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaansd

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

Samenwerking

Ik Wil werkt samen met een netwerk van zowel formele als informele organisaties die aanvullende expertise hebben, zodat ze haar bezoekers optimaal kan ondersteunen. Samen met andere organisaties bedenkt ze bovendien oplossingen voor problemen in de wijk. Daartoe gaat Ik Wil partnerschappen aan met inwoners, het bedrijfsleven en de gemeente en werkt ze samen met onder andere de moskee, de huisarts en de wijkagent. Maar ook met organisaties als Wij Eindhoven, het welzijnswerk, met Omnia jeugdzorg en met de Fontys Hogeschool voor onderzoek werkt Ik Wil samen. Doel is steeds om elkaar te versterken. Als Omnia jeugdzorg bijvoorbeeld een bijeenkomst over het puberbrein organiseert, zet Ik Wil haar netwerk in om een divers publiek te bereiken.

Intern legt Ik Wil de focus op het benutten van ieders kracht. Uitgangspunt is wat mensen willen en kunnen. Dat kan variëren van deelnemen aan activiteiten, tot het leveren van een actieve bijdrage aan een groot evenement. De kernwaarden van Ik Wil zijn gericht op inclusie. Centraal staan "liefde, bewustwording, zingeving, gelijkwaardigheid en ruimte geven aan jezelf en elkaar." De organisatie creëert een veilige omgeving waarin ieders aanwezigheid wordt gerespecteerd en waarin bezoekers hun vooroordelen en beelden over andere mensen onderzoeken door te kijken naar wat er achter het gedrag van anderen schuilt.

De balans

Sensitiviteit als kracht

Ik Wil is een warm nest voor een grote groep cultureel diverse inwoners van Woensel. Zeinab, een vrijwilligster uit Syrië zegt: "Bij Ik Wil heb ik een familiegevoel. De mensen hier hebben oprecht het beste met anderen voor. Dat is lang niet overal zo, elders kom

je veel boosheid en vooroordelen tegen. Esra en Leyla zijn altijd geduldig en open. Zo helpen ze veel mensen."

Najat Toub van Omnia Zorg legt uit wat Ik Wil speciaal maakt: "De mensen van Ik Wil beschikken over een grote culturele sensitiviteit en ze werken vaak om de taalbarrière heen. Ze denken niet meteen over mensen: die persoon is lastig, maar ze proberen mensen te helpen om de taalbarrière te overbruggen."

Ook andere organisaties die Ik Wil als vindplaats van eigen doelgroep gebruiken, zoals de huisartsenpraktijk en GGZ noemen deze sensitiviteit als sterke kant van Ik Wil. Op die manier zet Ik Wil de inwoners van Woensel in hun kracht.

Daarnaast draagt Ik Wil bij aan bewustwording over discriminatie en uitsluiting, door onder andere de stadsbrede evenementen die ze organiseert. Dit is geen makkelijke opgave, legt Altmış uit: "Leyla en ik hadden aanvankelijk een mooi en optimistisch toekomstbeeld. Inmiddels zijn we geconfronteerd met dichte deuren, regels en wetten. Steeds weer moeten we uitleggen hoe belangrijk het is om oog te hebben voor diversiteit. Steeds weer moeten we anderen vragen om ook te luisteren naar de zachte stemmen, om de ander te ontmoeten en te luisteren naar de pijn die velen ervaren. Het is soms moeilijk om dit leed publiekelijk bespreekbaar te maken." Altmış gelooft nog steeds in haar missie, maar is tegelijkertijd soms vermoeid.

Praktische uitdagingen

Het runnen van de Stichting brengt veel praktische uitdagingen mee. Zo zoekt Ik Wil naar een goede balans tussen enerzijds de administratie op orde houden en anderzijds doen waar ze goed in is: het organiseren van activiteiten en ontmoeting. In 2021 werd de subsidie van Ik Wil onder voorwaarden verlengd en kwam Ik Wil onder verscherpt toezicht van de gemeente te staan. De Stichting

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaandam

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

had bijvoorbeeld ambitieuze plannen in een te groot pand, waardoor zij niet aan haar financiële en administratieve verplichtingen naar de gemeente voldeed. Voldoende middelen voor de bedrijfsvoering ontbraken en Ik Wil beschikte alleen over budget voor de uitvoeringsuren. Dit maakt dat de samenwerking met de gemeente dat jaar in nauwe samenwerking verliep.

Marjon Meijs, contractmanager sociaal domein bij de gemeente Eindhoven: “De gemeente onderkent de sterke punten van Ik Wil. De organisatie heeft goede ingangen bij verschillende gemeenschappen met een migratieachtergrond en geniet hun vertrouwen. De mensen van Ik Wil zijn sterk in verbindende communicatie en gaan uit van de kracht van mensen. Dat werkt goed. Maar de gemeente stuurt ook op realiteit. Doorgaan met de passie is goed, maar wel met twee benen op de grond. De zakelijke kant bij Ik Wil moet beter geregeld worden.”

Altmis bekijkt het verscherpte toezicht van de positieve kant: “We hebben de gemeente beter kunnen laten zien welke impact we maken. De gemeente kwam nu namelijk elk kwartaal bij ons langs, in plaats van dat we ons schriftelijk moesten verantwoorden. Dat was een verlichting.” Doordat de gemeente langs kwam, kreeg ze Ik Wil beter in beeld: het werk werd veel beter gezien. En de administratie is inmiddels ook beter op orde, omdat Altmis en Kalender op dit gebied hun kennis en expertise hebben vergroot.

Reflectie

Bonding, bridging én linking

Ik Wil is een initiatief dat bonding faciliteert voor inwoners in een kwetsbare positie met een migratie- en vluchtachtergrond. Met haar activiteiten bereikt zij mensen van twintig verschillende culturen die zich thuis voelen bij het initiatief. Ik Wil doet dit door

het creëren van een veilige ruimte, waar men elkaars taal spreekt en problemen die mensen ervaren herkend en samen opgelost worden. Ik Wil is sterk gericht op mensen uit de “eigen groep” door ruimte te maken om “zichzelf” te zijn en te ontdekken wat bijvoorbeeld taal, cultuur en geloof betekenen.

Ik Wil slaat daarnaast een brug tussen groepen mensen van verschillende culturele achtergronden. De ruimte van Ik Wil staat open voor iedereen, evenals haar aanbod. Ik Wil zoekt actief de samenwerking op met andere inwonersinitiatieven. Zo werkt Ik Wil mee aan een inclusieve stad. Daarbij neemt de Stichting het voortouw voor gezamenlijke verbindingsactiviteiten voor alle inwoners van de stad, zoals bij de organisatie van het grote evenement Connecting Eindhoven, dat gericht is op het werken aan een inclusieve stad. Hiermee draagt de stichting bij aan bewustwording van inwoners van Eindhoven en haar bestuurders op het gebied van uitsluiting en discriminatie. Deze opdracht ervaren de initiatiefnemers niet altijd als makkelijk, maar wel als noodzakelijk.

Ik Wil zoekt actief de verbinding met de gemeente Eindhoven. De visie en missie van Ik Wil komt overeen met de visie van de gemeente Eindhoven: het betrekken van iedereen én het empoweren van kwetsbare inwoners. Ik Wil ontvangt onder voorwaarden subsidie van de gemeente voor haar laagdrempelige activiteiten. De samenwerking met de gemeente is soms een zoektocht: het is niet eenvoudig om de leefwereld van de Stichting (iedereen overal helpen vanuit eigenaarschap en betrokkenheid) te verbinden met de systeemwereld van de gemeente (zakelijkheid en professionalisering, monitoring van output, outcome en impact én de financiën op orde). Tegelijkertijd spreekt de gemeente Eindhoven de wens uit om van de werkwijze van Ik Wil te leren: cultuursensitiever werken, bijvoorbeeld door kennisoverdracht naar wijkteams, en ambtenaren en opdrachtnemers van de gemeente op het gebied van zorg en welzijn.

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaansstad

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

De kern van Ik Wil is bonding binnen de eigen groep. Van daaruit wordt actief de bridging met andere groepen in Eindhoven gezocht. Het burgerinitiatief Ik Wil zet haar bonding én bridging sociaal kapitaal in bij het zoeken naar samenwerking (linking) met de gemeente. Linking vindt plaats met de "systeemwereld" (professionele organisaties en de gemeente), omdat de burgerkracht (bonding en bridging) van de "leefwereld" (Ik Wil en overige partners uit de civiele samenleving) zich vertaalt in "burgermacht": de "systeemwereld" ziet en (h)erkent de "leefwereld". Op dat moment treedt linking op. In die zin zijn bonding en bridging waardevol voor linking. Ik Wil slaagt in linking met de gemeente, want er is een match met het gemeentelijk beleid, zowel waar het gaat om visie als het operationeel niveau. Zowel de gemeente als Ik Wil werken aan empowerment van inwoners, door eigenaarschap te stimuleren en in te zetten op verbindende communicatie.

Referenties

- Bon, S. van. (2018). *Diversiteit uitgelicht. Signalen van discriminatie, uitsluiting en maatschappelijke spanningen in Eindhoven* (p. 56). RADAR
- B&W Eindhoven. (2020). *Transformatie Wmo dagbesteding in 2021*. Gemeente Eindhoven.
- Evers, Sjaak (12 juli 2022). *Eindhoven heeft ook 'communities' nodig uit de nieuwe, betere wereld, kleurrijk, jong en oud, man en vrouw*. Eindhovens Dagblad.
- Gemeente Eindhoven. (2019). *Uitvoeringsprogramma Diversiteit 2019-2021*. Gemeente Eindhoven
- Kastelein, C. (2021). *Inclusie en diversiteit. Wat, waarom en hoe*. Movisie.
- Stichting Ik wil. (2020). *Jaarverslag Stichting Ik Wil 2020*. Stichting Ik wil.
- Stichting Ik wil. (2021). *Jaarverslag Stichting Ik Wil 2021*. Stichting Ik wil.

Woord vooraf

1. Buurthuis Bovensmilde

2. Ik Wil Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout Mierlo-Hout

5. Choku Gym Zaandam

6. OranjeRijk Uden

7. Reflectie

Het Droomplein en de Buurttuin in het netwerk Gebrookerbos

Nieuwe impulsen voor Heerlen-Noord

Auteur: Radboud Engbersen

Woord vooraf

1. Buurtinformatie
Bovensmilde

2. Ik Wil
Eindhoven

3. Het Droomplein en
de Buurttuin
Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout
Mierlo-Hout

5. Choku Gym
Zaandam

6. OranjeRijk
Uden

7. Reflectie

NIEUWE IMPULSEN VOOR HEERLEN-NOORD

Heerlen-Noord

HET INITIATIEF IN KORT BESTEK

Deelnemers/ betrokkenen

- Het Droomplein en de Buurttuin zijn twee van de ruim zeventig initiatieven in het netwerk Gebrookerbos, een buitenruimte-project uitgevoerd in Heerlen-Noord waarin bewoners de hoofdrol hebben gespeeld. Het Droomplein staat in het buurtje De Wieër in het stadsdeel Heerlerheide, de Buurttuin in Vrieheide, ook een buurt deelsluitmakend van Heerlerheide.
- In dit gebied, bestaande uit de stadsdelen Heerlerheide, Hoensbroek en Zeswegen, wonen zo'n 56.000 mensen, meer dan de helft van het totaal aantal inwoners van Heerlen. Zij hebben met hun initiatieven zo'n 400.000 vierkante meter aan lege ruimten opnieuw ingevuld.
- De sociaaleconomische achterstanden in het gebied zijn groot. Hoge werkloosheid, grote gezondheidsproblemen, maar er is ook maatschappelijk initiatief en solidariteit. Het realiseren van Droomplein in De Wieër en de Buurttuin in Vrieheide zijn daar exemplarische voorbeelden van.

Context van het initiatief

- Door bevolkingskrimp, vergrijzing en eerder het sluiten van de mijnen zijn er open ruimtes in het landschap van Heerlen-Noord ontstaan. De uitdaging was om de open plekken die er "verloren" bijlagen in te vullen en zo nieuwe impulsen te geven aan de sociaal-ruimtelijke en sociaaleconomische vitaliteit van de stadsdelen die samen Heerlen-Noord uitmaken.

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en
de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaandam

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

Jos Reinders haalt me met de auto op bij station Heerlen. Het is vlak voor Pasen. Ruim een maand eerder heeft hij me laten kennismaken met de vele buitenruimten-projecten die in Heerlen-Noord zijn gerealiseerd met bewoners aan het roer. Vandaag gaan we langs bij de initiatiefnemers van de Buurttuin en het Droomplein, respectievelijk kunstenaar Kim Hooiveld en gepensioneerd "buurtactivist" Martin van der Heyden. Later zal Jos me ook bij Kelly Damoisiaux introduceren die vanuit de gemeente het Gebrookerbos-project coördineert én bij Ron Meyer. De voormalig vakbondsman en oud-SP-voorzitter - opgegroeid en nog steeds wonend in Heerlen-Noord - is onlangs programmadirecteur geworden van de Alliantie Heerlen-Noord. Eén van de zestien stedelijke vernieuwingsgebieden in Nederland. De Alliantie staat voor de opgave de achterstanden in Heerlen-Noord structureel aan te pakken.

De uitdaging

Van weiland naar wij-land

De projectnaam Gebrookerboos voert terug op streekdialect, maar verwijst ook naar het gebroken landschap dat ontstaan is na het sluiten van de mijnen in de jaren zestig en de recente bevolkingskrimp. De ontvolking heeft geleid tot de sloop van menig wooncomplex, steeds een litteken achterlatend in het wijklandschap. Hoe voorkom je dat dit gebied met zijn "gaten" sociaaleconomisch wegzakt? Hoe maak je van een *weiland* dat van niemand is een *wij-land* waar bewoners zich eigenaar van voelen?, zoals dat trefend is getypeerd in een publicatie van Neimed, het in Heerlen gevestigde sociaaleconomische kennisinstituut voor de provincie Limburg. De uitdaging van het project Gebrookerbos was tweeledig, zowel een "gebroken" gebied herontwikkelen, als deze gebiedsontwikkeling organiseren met bewoners aan het roer. Daarom kende het project een aantal principiële uitgangspunten. De belangrijkste waren dat burgers eigenaar en agendavoerder zijn van hun plannen, zo ook eigenaar van de randvoorwaarden (denk aan de te besteden budgetten) én dat het gemeentelijke systeem behulpzaam en dienstbaar is aan de te realiseren burgerinitiatieven. De gemeente had in eerste instantie nog een aantal thematische kaders bedacht waarbinnen de initiatieven zouden moeten passen,

zoals "stadslandbouw", "recreatie" en "natuurlijke ontmoeting", maar die zijn losgelaten om zo min mogelijk sturing van bovenaf te geven. Het leverde uiteindelijk meer dan zeventig ingediende ideeën van bewoners op, waarvan de helft door bewoners is gerealiseerd, zoals de Buurttuin en het Droomplein. Voor Kim Hooiveld bestond de uitdaging eruit om een verwaarloosde volkstuin tot ontmoetingsplek te transformeren - in een buurt waar veel bewoners met een beperking wonen, beperkt zijn in hun mobiliteit en van een uitkering moeten leven. Voor Martin van der Heyden was de uitdaging te voorkomen dat in zijn buurtje een strook gras zou komen na de sloop van woningen. Ook in zijn buurtje heeft het merendeel van de bewoners een krappe beurs. Het Droomplein is er gekomen, of preciezer een Droomplein én een Doeplein. Op het Droomplein kunnen ouderen verpozen, het naastliggende Doeplein is voor spelende kinderen ingericht. De Buurttuin van Kim Hooiveld is nog in beweging. Er staat een prachtige kas, een schuur, een podium en een buitenoven. Alle volkstuintjes zijn verhuurd, maar er wordt nog hard gewerkt aan verdere vervolmaking. Voor beide projecten lijkt de eerste uitdaging te zijn gerealiseerd: een verwaarloosde plek heeft een nieuwe invulling gekregen. Tegelijkertijd maken de twee plekken duidelijk dat een eerste uitdaging altijd gevolgd wordt door een tweede en derde uitdaging en zo verder. Want het Droomplein

Woord vooraf

1. Buurttuin

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaandam

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

heeft uiteindelijk zijn watertap en kunstobject gekregen, en Kim ijvert in het geval van haar Buurttuin voor structurele activiteiten voor mensen die op zoek zijn naar dagbesteding, en voor een "energiekunstwerk" die de tuin met stroom kan voeden. Laat Kim aan het woord en je merkt dat er nog tal van uitdagingen op realisering wachten. Zo ook de uitdaging om nieuwe initiatieven met en vanuit buurtbewoners op te pakken.

Het initiatief

Gebrookerbos, het Droomplein en de Buurttuin

De twee initiatieven zijn onderdeel van het netwerk Gebrookerbos. Gebrookerbos als project is formeel afgesloten in 2021. Gebrookerbos was zowel de verzamelnaam van alle burgerinitiatieven gericht op een duurzame invulling van de open ruimtes als een werkwijze voor bottom-up-gebiedsontwikkeling. De methodiek Gebrookerbos kende een aantal belangrijke componenten. Een sleutelrol vervulde de "brooker". De naam is een woordgrapje, gekozen omdat hij aansloot bij de naam Gebrookerbos. Maar "brooker" betekent in het Engels ook "makelaar" of "bemiddelaar". Opbouwwerker Jos Reinders was de brooker. Hij ondersteunde de initiatieven. Zette zijn netwerk in, dacht mee bij de plannen, financiering ("hoe aan geld te komen?"), begrotingen, bracht burgerinitiatieven met elkaar in contact, organiseerde themabijeenkomsten en workshops voor kennisuitwisseling. Iedereen die ik spreek wijst op de onmisbare rol die hij in deze functie heeft gespeeld. Opereerde de brooker buiten de gemeente, binnen de gemeente waren accountmanagers actief om bewoners te ondersteunen bij praktische bureaucratische zaken, zoals bestemmingsplannen, vergunningen, contracten en de inrichting van terreinen. Kelly Damoiseaux: "De systeemwereld is voor de burger nauwelijks te begrijpen."

En derde onderdeel van de methodiek Gebrookerbos was het organiseren van betrokkenheid. "Engagementmarketing" heet dat in Heerlen-Noord. De kern van engagementmarketing is het overbrengen én vasthouden van het "vonkje". Het draait – legt Jos me uit – om elkaar inspireren, samenwerkingsverbanden verduurzamen en verbindingen leggen. Tussen de vele buurtinitiatieven, maar ook tussen buurtinitiatieven en instanties als de gemeente, ondernemers, woningcorporaties, cultuur- en kennisinstellingen (Glaspaleis Schunck, Neimed, Open Universiteit Maastricht, Hogeschool Zuyd, Alcander). Er kwam een Gebrookerbos Academie waarbinnen workshops over zaken als subsidie- en fondsenwerving zijn georganiseerd voor initiatiefnemers. Jaarlijks was er een Conferentie Burgerinitiatieven. Studenten van Zuyd Hogeschool hebben na één van de eerste conferenties initiatiefnemers geholpen bij het vinden van oplossingen voor hun knelpunten en wensen. En heel belangrijk: er kwam een Gebrookerbosfonds. Initiatiefnemers konden terecht voor kleine noodzakelijke bedragen: geld om zaken op te starten, voor onvoorziene kosten of een extra investering. Het fonds kwam er met steun van o.a. de gemeente Heerlen en de Provincie Limburg.

Ofwel: er waren op verschillende niveaus veel hulptroepen gemobiliseerd, maar het waren de bewoners die het vooral zelf hebben moeten doen. Hoe hebben Kim Hooiveld en Martin van der Heyden dat toch gedaan? Kim (39 jaar) is een energieke kunstenaar, altijd in beweging, Martin van der Heyden een onverstoorbare zeventiger. Martin van der Heyden bezoeken we vandaag als eerste. Hij woont pal aan het Droomplein in een hoekwoning, waar hij aan de zijkant buiten een overkapping heeft gemaakt. Daar zitten we. Jos heeft vlaai meegenomen. Ik leer Martin kennen als Limburger in hart en nieren. Hij komt uit een mijnwerkersgezin ("We leerden thuis dat je naar elkaar moest omkijken"), werkte in Limburgse, Duitse en Zuid-Afrikaanse mijnen, keerde terug naar Heerlen, en nam als bewoner het

Woord vooraf

1. Buurtinfolhuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaandam

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

voortouw bij het verbeteren van de leefbaarheid in zijn toenmalige wijk (Vrieheide). In diezelfde periode stond aan de basis van het LSA, een vereniging van actieve bewonersgroepen door het hele land die zich inzetten voor hun buurt. Hij is daardoor vertrouwd - wordt me duidelijk - met de nukken van wethouders, politici, woningcorporaties, opbouwwerkers en ministers. Stap voor stap heeft hij met buurtbewoners het Droomplein gerealiseerd. Hij kwam in actie toen woningcorporatie Weller besloot een aantal flats te slopen en het vrijgekomen terrein met gras wilde inzaaien. Hij is vervolgens met twee buurtbewoners ("Monique en Rosita") met enquêteformulieren langs de huizen gegaan om te vragen wat buurtbewoners wilden. Er kwam een Stichting, er kwam subsidie, fondsen werden aangeschreven, de pleinen werden ingericht. Het lijkt simpel, maar dat was het niet. Over het krijgen van een watertap als burgerinitiatief is een boek te vullen. Het plein kreeg ook een kunstwerk: "Steengang Glück Auf". Glück Auf is de traditionele mijnwerkersgroet voor behouden terugkeer. Veel van de huidige buurtbewoners in De Wieër hadden familie die in de mijnen werkzaam waren. Identiteit verbindt, maakt Martin me duidelijk. Hij geeft me een notitie van zijn hand: "bedelend langs de fondsen met de tegenstrijdige voorwaarden". Hij legt daarin uit hoeveel een burgerinitiatief van betrokkenen vraagt. In geld, tijd, geduld, uithoudingsvermogen. Er is bijna altijd de eis van een rechtspersoon te zijn. Dat kost geld (en alle kleine bedragen zijn voor bewoners grote bedragen), er moet een bankrekening komen, fondsen hebben regels en voorwaarden, wat de één financiert, financiert de ander niet, en ga zo maar door. Ofwel hulp in de gedaante van een brooker en accountmanagers is meer dan welkom. Maar Pasen staat voor de deur en Martin vertelt welke activiteiten op het pleintje gepland zijn, want het organiseren van activiteiten gaat ook gewoon door. Hijzelf gaat in zijn fanfare spelen.

De Buurttuin is een jonger bewonersinitiatief, begin 2020 ontstaan. Het is het voormalig volkstuincomplex in het buurtje Versliënbosch van Vrieheide – onderdeel van Heelerheide. Kim Hooiveld woont in de wijk "driehoog achter op een flatje" en ontdekte op zoek naar buitenruimte de groene verwaarloosde plek. Kim is een flamboyante verschijning met brede cowboyhoed. De eerste keer dat ik haar ontmoette was er bij haar de lichte teleurstelling dat ze niet gekozen was in de raad namens de Ouderen Partij Heerlen. Haar verkiezingsposter hing in de Buurttuin. Kim zag direct de potentie van het volkstuincomplex, overtuigde de gemeente van haar idee om er een Buurttuin van te maken en had al snel de sleutel van het complex in handen. We praten naast de plantenkas die Kim heeft opgespoord via internet. Opnieuw is er de vlaai van Jos. Haar partner en muzikant Domi Hendriks is aangeschoven. Samen geven ze vorm aan het initiatief. ("We zijn Bonnie en Clyde"). Ze vertellen over de wijk, waar veel armoede is en veel "ingeplaatste groepen" wonen - groepen die met voorrang door de corporatie een woning hebben gekregen, vanwege een beperking of omdat ze statushouder zijn. De Buurttuin wil jong en oud een plek geven. Kim vertelt over de educatieve activiteiten die ze met het Glaspaleis - het iconische culturele centrum Schunck van Heerlen - heeft opgezet. In het Glaspaleis krijgen schoolkinderen les over de natuur, in de kas van de Buurttuin kunnen ze hun eigen plantjes kweken. Kim en Domi proberen met kleinschalige culturele activiteiten en groene educatieve workshops verschillende groepen buurtbewoners te bereiken en met elkaar te verbinden. Dat lukt, merken ze in toenemende mate. Kim vertelt ontroerd hoe ze zomer 2021 geweldig zijn geholpen door de christelijke hulporganisatie World Servants. Normaal reist deze organisatie met jonge vrijwilligers af naar een ontwikkelingsland, maar vanwege corona werd het Heerlen.

Woord vooraf

1. Buurtinfolhuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaansstad

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

Twee weken lang hebben tientallen jongeren op het complex gekampeerd en een enorme impuls gegeven aan het opknappen van de Buurttuin. Ik leer opnieuw dat burgerinitiatieven gebaat zijn met hulptroepen. Ze maakt zich zorgen over de continuïteit van het initiatief. Kim en haar partner zijn de drijvende krachten, maar zitten beide in een uitkeringssituatie. De gemeente geeft ze vooralsnog de ruimte om deze activiteiten te ontplooiën, maar hoe zal het in de toekomst zijn?

De balans

Versnellingskamer

Het project Gebrookerbos is gemonitord en geëvalueerd door Neimed. Er is een maatschappelijke kostenbatenanalyse (MKBA) gemaakt van het project en de manier van werken is geëvalueerd. De MKBA concludeert dat als je alle 72 ingediende plannen in de analyse meeneemt de opbrengsten in geld de investeringen overstijgen. De MKBA wijst op meer positieve resultaten: de ervaren verbetering door bewoners van hun directe leefomgeving, de kennis die ze hebben opgedaan, de ontstane netwerken, de verbeterde relatie en samenwerking tussen ambtenaren en burgers, en de wijze waarop Gebrookerbos als versnellingskamer voor heel veel initiatieven heeft gefungeerd. Martin van der Heyden (Droomplein) en Kim Hooiveld (Buurttuin) zullen deze conclusies onderschrijven. Hun buurten zijn mooier geworden. Ze hebben vrijwilligers weten te binden. Maar ze hebben ook duidelijk gemaakt dat buurtinitiatieven gecompliceerde hindernisbanen zijn waar voortdurend nieuwe kleine obstakels opdoemen, vaak opgeworpen door "instanties". Ofwel: het blijft essentieel ook in de toekomst in Heerlen-Noord de "brooker-functie" en "de accountmanager-functie" - welke naam je er ook aan mag geven - te blijven invullen, ook al is Gebrookerbos als project afgelopen.

Jos Reinders heeft de methodiek geëvalueerd en de werkzame elementen benoemd die zijns inziens de kern van de methode Gebrookerbos vormen (zie kader). Twee lichten we eruit, omdat Jos er in de gesprekken in de auto vaak op terugkwam. De eerste is investeren in "eigenaarschap". Beschouw en behandel buurtbewoners als "de eigenaren" van hun terrein, ook al zijn ze dat formeel niet. Respecteer ook het eigenaarschap van hun ideeën. Zeg niet te snel dat iets niet kan: als ze onuitvoerbaar zijn, komen ze daar zelf wel achter. Burgerinzet is met vallen en opstaan leren. Ga het niet voor ze invullen, maar help ze desgevraagd met een alternatief plan B, want er is altijd een moment - zo is zijn ervaring - dat initiatiefnemers om ondersteuning vragen hoeveel ze ook van vergeten groentes, gras zaaien, fruitbomen planten of het maken van natuurlijke spelmaterialen afweten. Het zullen vooral vragen zijn in de sfeer van stichtingen oprichten, verzekeringen afsluiten, crowdfunding en subsidies aanvragen. Help ze vervolgens - dat is zijn tweede principe - egoloos. Maak écht contact, ga er niet voor staan en luister oordeel-loos naar de bewoners. Zij zijn de expert zijn van hun eigen straat of leefomgeving. Koppel hun ervaringskennis aan de eigen professionele kennis. Zo kom je tot oplossingen die op de langetermijn bestendig zijn.

Kelly Damoiseaux benadrukte dat geld nooit het probleem is, maar juist de genoemde aspecten die Jos Reinders in tien punten heeft geformuleerd. Voorts benadrukte ze het belang van vertrouwen geven aan bewoners. De gemeente had de initiatiefnemers de keuze gelaten hoe ze het bedrag - gekregen uit het Gebrookerbosfonds - wilden verantwoorden, bijvoorbeeld met een filmpje. In het verleden is er veel bureaucratisch wantrouwen gaan zitten in het burgers laten verantwoorden van subsidies - het project Gebrookerbos leerde dat dit niet altijd nodig is. Voor kleine bedragen zijn indrukwekkende prestaties verricht.

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaandam

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

Werkzame bestanddelen van de methode Gebrookerbos

1. Laat het eigenaarschap bij burgers en initiatiefnemers
2. Egoloos denken en handelen als uitgangspunt
3. De brooker Gebrookerbos en het belang van een procesmatige aanpak
4. Accountmanagement als essentiële schakel
5. Gebrookerbosfonds en ondersteuning financiën
6. Zorgdragen voor kennisdeling bij burgerinitiatieven
7. Engagementmarketing voor inspiratie en zichtbaarheid van burgerinitiatieven
8. Voortdurend investeren in netwerkontwikkeling
9. Onderzoek en evaluatie ter reflectie en bewaken doelstellingen
10. Verkleinen van de afstand tussen burgers en overheid: een continu proces

Bron: Reinders (2019)

Reflectie

Twée gekruiste hamers

In deze reflectie maak ik gebruik van het gesprek dat ik met Ron Meyer had na het Droomplein en de Buurttuin te hebben bezocht. Ron Meyer is opgegroeid in Heerlen-Noord en woont er nog steeds. Zijn boek *De onmisbaren* (2021) is onder andere opgedragen aan “iedereen achter het spoor”, waarin hij wijst op de enorme gezondheidsverschillen tussen de wijken voor en achter het spoor. Ron Meyer herkent zich in de observatie dat samenlevingsopbouw (*community organization*) terug is van weggeweest.

Te lang is er naar zijn mening te geringschattend over gemeenschappen en gemeenschapszin gesproken, maar het moet wél georganiseerd worden, zeker voor de groep mensen die de weg niet weten te vinden naar bewonersorganisaties of andere vormen van maatschappelijk initiatief. Uit het hoofd lepelt hij een definitie van Marshall Ganz op: “Organizing is het nemen van de verantwoordelijkheid om mensen in staat te stellen gezamenlijke doelen te bereiken.” Het organiseren daarvan, legt hij uit, is vooral ook weten aan te sluiten bij het aanwezige informele leiderschap. Tot slot beaamt hij - ik vertelde hem over het kunstwerk Steengang Glück Auf op het Droomplein - dat inzetten op identiteit inderdaad mensen bij elkaar brengt. Hijzelf heeft nooit een levende mijn gekend, terwijl zijn ouderlijk huis op tweehonderd meter van de laatste mijnschacht stond. Groef je in Zeswegen een halve meter in de grond dan stuitte je op steenkolenruis. Alles was daar geschiedenis en daar werd toen nooit over verteld. Nu wordt die symbolentaal van de mijnen wél benut. Hij is een groot Roda JC-fan. Jonge supporters tatoeëren nu het mijnwerkerssymbool van de twee gekruiste hamers in hun nek en op armen en benen. In het spreekwoordelijk telefoonboek van Heerlen, zegt hij, tref je Italiaanse, Poolse, Duitse, Marokkaanse, Friese et cetera namen aan. Van heinde en verre kwamen ze om in de mijnen te werken. Hun nazaten dragen nu gekruiste hamers, die identificatie heeft weinig met de mijnen te maken, maar wél met gemeenschap, kameraadschap en verbinding.

Het zijn drie zaken die Meyer mij voorhoudt waar het gaat om het versterken van gemeenschappen. Ten eerste het belang van organisatie, juist om mensen te bereiken die zichzelf niet weten te organiseren, ten tweede het belang van informele leiders, en ten derde de inzet op identiteit om mensen te enthousiasmeren en samen te brengen. In het project Gebrookerbos hebben alle drie elementen een plek gekregen. Er was veel aandacht voor linking door de aanwezigheid van de brooker en de accountmanagers

Woord vooraf

1. **Buurtinfohuis**
Bovensmilde

2. **Ik Wil**
Eindhoven

3. **Het Droomplein en de Buurttuin**
Heerlen-Noord

4. **Kansrijk Mierlo-Hout**
Mierlo-Hout

5. **Choku Gym**
Zaansstad

6. **OranjeRijk**
Uden

7. **Reflectie**

van de gemeente, op deze manier kreeg de organisatie body en doorzettingsmacht. Ook werd de inbreng van informele leiders gewaardeerd en aangemoedigd, zie de rol die Kim Hooiveld en Martin van der Heyden hebben kunnen vervullen, zo ook werd de rol van identiteit waar mogelijk gestimuleerd. Tot slot een laatste conclusie, die zowel Kelly Damoiseaux als Jos Reinders, benadrukten: tastbare kleinschalige buurtactiviteiten dichtbij huis verbinden buurtbewoners, ongeacht hun leeftijd, levensstijl of migratieachtergrond en leefstijl.

Referenties

- Louali, Samira, Maja Rocak en Jol Stoffers (2020), *Indicatie MKBA Gebrookerbos. Een onderzoek naar het maatschappelijk rendement van drie burgerinitiatieven in Heerlen-Noord*. Sociaaleconomisch kenniscentrum Neimed/Heerlen.
- Louali, Samira, Maja Rocak en Jol Stoffers (2020), *Methodische beschrijving Gebrookerbos. Een werkwijze voor bottom-up gebiedsontwikkeling in krimpgebieden*. Sociaaleconomisch kenniscentrum Neimed/Heerlen.
- Reinders, Jos (2019), *Handvaten voor brookers, accountmanagers en andere supporters van burgerinitiatieven*. Sociaaleconomisch kenniscentrum Neimed/Heerlen.

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaanstad

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

Inwonersbehoeften leidend bij Kansrijk Mierlo-Hout

Eén heilig doel, vele wegen

Auteur: Judith Jansen

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis
Bovensmilde

2. Ik Wil
Eindhoven

3. Het Droomplein en
de Buurttuin
Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout
Mierlo-Hout

5. Choku Gym
Zaandam

6. OranjeRijk
Uden

7. Reflectie

EÉN HEILIG DOEL, VELE WEGEN

Mierlo-Hout

HET INITIATIEF IN KORT BESTEK

Deelnemers/ betrokkenen	• Globaal aantal deelnemers betrokkenen: 265 deelnemers per maand, na uitbreiding met de Kansrijk vleugel worden 500 deelnemers per maand verwacht. Er zijn 40 à 50 vrijwilligers betrokken. Samenwerking is er met 35 organisaties van binnen en buiten de wijk. • Kenmerken: de deelnemers zijn voornamelijk oudere, witte wijkbewoners met een lichte ondersteuningsvraag. Sommigen van hen hebben een krappe beurs en een beperkt netwerk.
Context van het initiatief	• Mierlo-Hout is een witte wijk, waar 19 procent van de inwoners een niet-westerse migratieachtergrond heeft (ter vergelijking: voor de gemeente Helmond ligt dat percentage op 28,5 procent¹). • Een grote en groene middenklassewijk, waarin een derde van de inwoners in een huurhuis woont². De oudere inwoners hebben gemiddeld het hoogste inkomen van de gemeente Helmond³, maar er is ook een groep ouderen met een kleine beurs. • Eenzaamheid, verminderde (geestelijke) gezondheid, verminderde bestaanszekerheid treft een deel van de inwoners, zowel jong als ouder. Ook zijn veel wijkbewoners mantelzorger⁴. • Door de dorpse wortels is er een sterk wijknetwerk van allerlei verenigingen met een groot ledenaantal.

1 Infogram 2021, Factsheet inwoners en woningen, februari 2021 - Infogram

2 Idem

3 GGD Gezondheidsmonitor 2020, Infographic-Gezondheidsmonitor-2020-Helmond.pdf (ggdbzo.nl)

4 Idem

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en
de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaansstad

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

Tijdens het eerste interview in buurthuis de Geseldonk over initiatief Kansrijk Mierlo-Hout, schuiven spontaan drie anderen aan, zo van achter de sjoelbak in het zaaltje ernaast. Wijkbewoonster Greet Meulendijs begint te vertellen: "Hier vergeet ik al mijn zorgen. Mijn man is mijn mantelzorger en om hem wat tijd voor zichzelf te geven, ging ik hier naartoe, naar de Huiskamer. Mijn man komt nu ook naar de maaltijden. We hebben veel nieuwe mensen leren kennen." Vrijwilligster Henny Kleyne vult aan: "Als Greet naar het ziekenhuis is geweest, bellen we haar 's avonds op hoe het is gegaan." Dit is Kansrijk, waar het je duizelt van alle kleine hartverwarmende verhalen over contact maken en zorgzame activiteiten. Op het oog is dit een doodgewoon inwonersinitiatief dat het welzijn van alle wijkbewoners wil verbeteren. Als je beter kijkt, valt de tegendraadse werkwijze op. Een verhaal over het heilige doel "welzijn van wijkbewoners" en de vele wegen daarnaartoe.

De uitdaging

Geen volmaakte wijk

We zijn in Mierlo-Hout. In 1968 ging dit kerkdorp, onder de rook van Helmond, op in die gemeente. De nieuwe stadse naam werd "t Hout". Dit tot verdriet van de inwoners die hun dorpse wortels zagen verdwijnen. In 2006 kreeg de wijk alsnog haar oorspronkelijke naam terug dankzij ludieke inwonersacties, inclusief het officiële wapenschild⁵. Het tekent de gehechtheid aan de eigenheid van Mierlo-Hout, een groene, grote, tikkeltje vergrijsde middenklasse wijk.

Volgens initiatiefnemer Jan Drouen van Kansrijk Mierlo-Hout (hierna: Kansrijk), krijgt de wijk wel eens het label "volmaakt". Hier kunnen je kinderen rustig opgroeien en naar de basisschool en voetbalclub laten gaan. Hier is voor iedereen wel een vereniging. Hier groeten mensen elkaar op straat en ben je onderdeel van een levendige dorpsgemeenschap.

Het opvallend sterke wijknetwerk van inwonersorganisaties en de daarbij behorende gemeenschaps-sfeer noemen zowel wijkadviseur Brenda van der Donk van de gemeente Helmond als opbouwwerker Noor Hagelaar van welzijnsorganisatie LEV. "Mensen kennen elkaar hier goed, er is een ons-kent-ons-sfeer", vertelt Van der Donk. "Mensen wonen óp 't Hout. Die eigenheid blijft, omdat mensen die hier zijn geboren, in de wijk blijven wonen. Ze blijven lid van dezelfde carnavals- of fanfarevereniging. Er is zodoende een sterke gemeenschap, waar de verenigingen en inwonersorganisaties het fundament van zijn. Daar kom je elkaar tegen." De komst van nieuwe inwoners vanuit stedelijke gebieden heeft inmiddels gezorgd voor een vrij diverse wijk, waar de dorpse eigenheid desondanks nog sterk aanwezig is.

Toch laten cijfers uit de GGD Gezondheidsmonitor⁶ zien dat deze "volmaakte wijk" wel degelijk met problemen kampt. Zo is er veel eenzaamheid onder de inwoners op leeftijd en kent de wijk veel mantelzorgers. Ook is de geestelijke gezondheid onder een deel van zowel jongeren als ouderen zorgelijk.

⁵ Heemkundekring Myerle, Mierlo.

⁶ GGD Gezondheidsmonitor 2020, Infographic-Gezondheidsmonitor-2020-Helmond.pdf (ggdbzo.nl)

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaandam

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

Door een krappe beurs kan een deel van de jongere en oudere wijkbewoners niet meedoen met betaalde activiteiten, bijvoorbeeld als lid van een sportclub. Dat zorgt voor sociale uitsluiting.

Kracht van de wijk benutten

Ondanks inzet van zowel sociaal professionals, de gemeente als actieve bewoners lukte het niet om gericht aan de slag te gaan met de sociale problemen in Mierlo-Hout. Dit tot frustratie van Drouen, voormalig inwoner en al decennia actief bij tal van organisaties in Mierlo-Hout. "Neem de bestaansonzekerheid waar veel inwoners mee te kampen hebben. Bij een armoedeconferentie in 2017 ontbraken de mensen over wie het ging. Beleidsmakers, professionals en deskundigen die zelf niet te maken hebben met armoede, praatten óver deze mensen, maar hadden zelf niet die ervaringen. Dan ontbreekt ook de noodzaak om nú aan de slag te gaan en dat heel concreet te doen. De conferentie leverde dan ook niks op." Het moest anders, het moest "omgekeerd". Drouen: "Wil je tot resultaten komen, dan moet je niet uitgaan van allerlei organisaties, die het allemaal beter weten, maar moet je uitgaan van de bewoners zelf en van hun problemen. Van daaruit kijk je welke stappen gezet moeten worden en welke organisaties daarbij nodig zijn."

De wens om sociale wijkproblemen "omgekeerd" aan te pakken en het inwonerswelzijn van onderop te verbeteren, bleek bij veel organisaties binnen en buiten de wijk te leven. Drouen kwam daar achter toen hij in 2018 een rondgang maakte, samen met ex-ambtenaar van de gemeente Helmond, Kim van Uden, die zich als externe inzette voor inwonersinitiatieven. Zeker 35 organisaties, van de wijkraad tot de basisschool en van welzijnsorganisatie LEV tot het parochiebestuur, professionals en actieve bewoners bleken voorstander van een andere, praktische aanpak, die uitgaat van de mensen om wie het gaat. Dit leidde in 2019 tot de oprichting van Kansrijk Mierlo-Hout.

Het initiatief

Contact en talent

Kansrijk is opgericht om het individuele welzijn van wijkbewoners te verbeteren. Drouen: "We zijn van alle inwoners, we zetten ons voor iedereen in." Door die brede doelstelling is het activiteiten-aanbod groot. Zo is er het Helpende Handen-team dat tuinen op orde brengt en meteen vraagt naar het wel en wee van mensen. Nieuwe bewoners krijgen een welkomstpakket om betrokkenheid te creëren. De wensbox laat wensen van inwoners in vervulling gaan, zoals het bedanken van een mantelzorger met een musical-bezoek. Ook is er de tweewekelijkse Huiskamer, een dagopvang om mantelzorgers te ontlasten. Daar kan zomaar dansmuziek klinken. Wijkbewoner Paul van Vliet ("nee, niet te verwarren met de Haagse cabaretier"), niet meer de jongste, besluit een dansje te wagen. Met een onvervalst Amsterdams accent vertelt hij later dat hij jaren geleden met zijn vrouw in de wijk is komen wonen en hier allerlei contacten heeft opgedaan. "Vroeger was ik onderhouds-monteur, ik heb die praatjes echt nodig." Via Kansrijk heeft hij ook praktische ondersteuning gekregen bij zijn financiën en schuift hij aan bij de maaltijden, het biljarten en koersballen.

Dit grote activiteitenaanbod drijft op ongeveer vijftig vrijwilligers die verbonden zijn aan Kansrijk. Onmisbaar zijn ook de 35 partnerorganisaties van binnen en buiten de wijk. Zo komen aanvragen voor tuinonderhoud binnen via de wijkverpleegkundigen. Om de binding in de wijken te bevorderen organiseert Kansrijk met ondersteuning van LEV een straatbrunch waar burens elkaar kunnen ontmoeten. Buurtorganisaties overhandigen welkomstpakketten aan nieuwe inwoners, na bemiddeling door de wijkbeheerders van woningcorporatie Compaen. Samen met de KBO organiseert Kansrijk lezingen over bijvoorbeeld ondersteuning bij een Wmo-aanvraag. Kansrijk maakt gebruik van buurthuis De Geseldonk dat midden in de wijk ligt.

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaandam

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

Alle activiteiten beogen het contact tussen inwoners te stimuleren (direct of indirect) en ieders talenten te benutten. Vrijwilligers krijgen volop de ruimte om te doen waar ze goed in zijn. Vrijwilliger Ellis Hagen vertelt blij dat ze bij Kansrijk veel verschillende taken heeft: ze coördineert het ontbijt, de high tea en de maaltijden, favoriet bij veel deelnemers. "Het zijn mijn mensjes die hier komen", zegt ze. Met de aanbouw van de nieuwe Kansrijk vleugel bij de Geseldonk is ze ook "gepromoveerd" tot binnenhuisarchitect om mee te denken over de inrichting. "Daar heb ik wel kijk op."

Vertrouwen in samenwerking

Zowel bij het aansturen van de vrijwilligers als in de samenwerking met andere partijen gaat Kansrijk uit van vertrouwen in de kennis en kunde van mensen. De ons-kent-ons-sfeer in de wijk is daarvoor een goede basis, aldus Drouen. "Sommige vrijwilligers zijn actief bij meerdere wijkorganisaties en kennen elkaar al lang. Dan weet je wat iemand voor je kan betekenen." Opbouwwerker Hagelaar voegt daaraan toe: "Wat ook bijdraagt aan het onderlinge vertrouwen is dat vragen snel worden opgepakt. Dit kan dankzij het enorme netwerk van Kansrijk." Daarnaast hebben de kundige vrijwilligers de vaardigheden in huis om contact te maken en te zien wat iemand nodig heeft. Met deze basis op orde heeft Hagelaar haar handen vrij om mee te denken over het versterken van bijvoorbeeld het vrijwilligersbeleid en bij het verbinden van het wijknetwerk met de eerste- en tweedelijnspartijen.

Kansrijk fungeert inmiddels niet alleen als ontmoetingsplek voor inwoners, maar ook als trefpunt voor professionals onderling en wijkorganisaties. Tijdens de halfjaarlijkse netwerkluunch praten deze partijen bij over wijkontwikkelingen en ontstaan nieuwe verbindingen en initiatieven. Maar ook informeler treffen partners elkaar. Bij het ontbijt op maandagochtend eten ook regelmatig de wijkagent, armoederegisseur, wijkbeheerder en opbouwwerker een broodje mee.

Tijdens de zogeheten Samenloop kunnen inwoners met al hun vragen terecht bij genoemde partijen. Die Samenloop vindt 's avonds plaats, zodat ook werkende wijkbewoners hier terecht kunnen. Er is bijvoorbeeld een "formulierenhulp", die bewoners onder andere helpt om energietoeslag aan te vragen. Iets waar veel inwoners recht op hebben, maar niet van weten. Als bekend is dat er inwoners een vraag hebben, maar niet makkelijk bij de Samenloop over de drempel komen, dan gaat iemand van de organisatie thuis bij hen langs.

Vertrouwen krijgt Kansrijk ook van de gemeente Helmond. Wijkadviseur Van der Donk: "Een inwonersinitiatief als Kansrijk werkt van onderaf, wij geloven in die omgekeerde aanpak. Het klinkt zo cliché, de inwoner centraal, maar het is wel wat Kansrijk doet. Dat wekt ook vertrouwen bij de deelnemers. Mijn rol is het verbinden van de wijk en Kansrijk met het gemeentehuis, waar dit denken van onderop blijvend verdedigd moet worden. En andere wijken probeer ik te inspireren door er te vertellen over de Kansrijk-filosofie."

Het vertrouwen van de gemeente in Kansrijk blijkt ook uit de financieringswijze van de gemeente. Die geeft één bedrag aan de centrale wijkorganisatie "Mierlo-Hout in Actie". Daar kunnen alle verenigingen een deel van ontvangen. Behalve via Mierlo-Hout in Actie ontvangt Kansrijk financiële steun van het VSB-fonds, de Wijkraad, de Geseldonk en de parochie.

Eén heilig doel, vele wegen

Vertrouwen is noodzakelijk om te kunnen werken volgens Kansrijks filosofie: één heilig doel (namelijk het verbeteren van het individuele welzijn van inwoners in Mierlo-Hout en daarmee van het wijkwelzijn) en vele wegen die daarnaartoe leiden. Of zoals initiatiefnemer Drouen het samenvat: "Het maakt niet uit wie het uitvoert, als de wijkbehoeften maar leidend zijn." Kansrijk is daarom geen

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaandam

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

vereniging of Stichting en het heeft evenmin een bestuur. Drouen: "Als je een zelfstandige organisatie bent, dan is de verleiding groot om je doel te specificeren en zoveel mogelijk zelf uit te voeren. Anders heb je geen bestaansrecht. Ons bestaansrecht zijn de behoeften van wijkbewoners. Geen statuut of contributie perkt dat in. Zo is er ook ruimte voor maximale samenwerking met iedereen die hier iets aan kan bijdragen." Van der Donk vult aan dat dit ook drempelverlagend werkt. "Mensen komen makkelijker, want je hoeft geen lid te worden om mee te ontbijten. Iedereen kan zo binnenlopen."

Om iedereen bij de les van dat heilige doel te houden, is er een kerngroep die Kansrijk aanstuurt. Die bestaat hoofdzakelijk uit vrijwilligers van Kansrijk, aangevuld met een aantal professionals van LEV, Sociaal Team Helmond, woningbouw Compas, JIBB+ (buurtsportcoaches) en de gemeente. Een deel van deze kerngroepleden denkt in het Ontwikkelteam na over het verduurzamen van het initiatief. Dat begint bij het minder afhankelijk maken van het initiatief van trekker Drouen. Zijn visie op wat Mierlo-Hout en haar bewoners nodig hebben, zijn enorme netwerk binnen en buiten de wijk, snelheid in het leggen van en het snel kunnen starten van nieuwe activiteiten zijn een belangrijke kracht van Kansrijk, zeggen alle betrokkenen. Tegelijk maakt dit het initiatief ook kwetsbaar. Daarom is Drouen nu niet meer de enige die het initiatief vertegenwoordigd bij overleggen en presentaties, zodat het initiatief meerdere gezichten krijgt. Ook is er een klankbordgroep die toezicht houdt op wat Kansrijk doet en of dat past binnen de doelstelling. Hier zitten externe partijen in, zoals de woningcorporatie, parochie en basisscholen.

De balans

"Probeersfeer" als succesfactor

Weet Kansrijk haar ene heilige doel van meer individueel inwonerswelzijn in Mierlo-Hout te bereiken? "Ze staan voor iedereen open, maar het zijn nu vooral de geboren en getogen oudere (witte) Mierlo-Houtenaars die op de activiteiten afkomen", zegt opbouwwerker Hagelaar.

Dat is dan ook meteen een grote groep; maandelijks trekken alle activiteiten rond de 265 deelnemers, schat Drouen in. Voor de gewortelde Mierlo-Houtenaar is Kansrijk daarmee een belangrijke ontmoetingsplek waar en passant mantelzorgers worden ondersteund, financiële hulp wordt geboden en zij ook zelf iets kunnen betekenen voor anderen. Soms zelfs onbewust. Vrijwilliger Hagen: "Een oudere mevrouw zei tegen mij dat als ze hier ontbijt, ze meer eet. Het is zo gezellig met elkaar. Zien eten, doet eten."

Kansrijk wil echter geen seniorenclub zijn. Dat lukt langzaam maar zeker, ziet Hagelaar. "Sinds een half jaar vinden ook "nieuwe Nederlanders" hun weg naar activiteiten, zoals Syrische statushouders. Kansrijk denkt dan bewust na hoe de nieuwe deelnemers te laten mengen met de oude garde, bijvoorbeeld door te voorkomen dat mensen altijd bij bekenden gaan zitten". Om ook voor jongeren en middelbaren van betekenis te zijn, worden nu veel activiteiten ontplooid rondom het thema "brede gezondheid". Zo is er een beweegtuin gerealiseerd naast de Geseldonk voor jong en oud. Met de scholen in de wijk worden informatieavonden georganiseerd over onder meer verslaving. Het wijkpreventieteam (GGD, GGZ, gemeente, scholen, LEV, verslavingszorg en ex-verslaafdenzorg) gaat samen met de gemeente en jongerenwerkers activiteiten organiseren, onder meer om de eenzaamheid onder jongeren te voorkomen en verminderen.

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaandam

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

Dit snel starten van nieuwe activiteiten die inspelen op de behoeften van verschillende inwonersgroepen is een eerste succesfactor van het initiatief. Hagelaar: "Kansrijk is een trein en je mag erop springen als organisatie, er wordt niet gewacht. Er hangt een sterke "probeersfeer": we gaan eerst doen en daarna overleggen. Dat is aantrekkelijk voor veel inwonersorganisaties en sociaal professionals". Inmiddels werkt Kansrijk met zoveel partijen samen, dat dit een zichzelf versterkend effect lijkt te hebben. Kansrijk is een belangrijke ingang naar de haarvaten van de wijk én een plek om andere partijen te treffen. Geen contact met Kansrijk is bijna geen optie.

Het vertrouwen van de gemeente in Kansrijk om die probeersfeer en organisatieloosheid te ondersteunen is een tweede succesfactor. Of is het vertrouwen in "best person" Jan Drouen? Drouen zelf vreest dat alleen die sleutelfiguren in wijken die passen in het plaatje van de gemeente de ruimte krijgen om "omgekeerde" initiatieven zoals Kansrijk te ontwikkelen. "Niet iedereen is zoals ik, oud-schooldirecteur. Daardoor worden de burgerkracht en mogelijkheden van inwoners en vrijwilligersorganisaties die die achtergrond niet hebben nauwelijks erkend, laat staan benut.

Drouen is inmiddels gevraagd om ook in de wijk Helmond-West een soortgelijk initiatief op te zetten, samen met sleutelfiguren uit deze wijk. Die hebben een ander profiel dan hij, maar wijkadviseur Van der Donk heeft alle vertrouwen in hen. "Het is wel belangrijk dat zij een beetje de taal van de gemeente spreken. Je moet kunnen uitleggen wat je met gemeenschapsgeld doet. Als gemeente proberen wij op onze beurt te vermijden dat wij vrijwilligers opzadelen met allerlei gekmakende, cijfermatige verantwoordingsregels."

Reflectie

Kansrijk versterkt de sociale samenhang in de wijk Mierlo-Hout. Vooral indirect, door het organiseren van allerlei vormen van ontmoeting die met name seniore bewoners trekken, die zijn geworteld in de wijk. Bij deze groep is Kansrijk in relatief korte tijd goed op de radar komen te staan, ook in de coronajaren. Het bonding kapitaal van Mierlo-Hout voor deze groep is daarmee groot.

Kansrijks bridging kapitaal is in opbouw. Ondanks de filosofie van Kansrijk om alle wijkbewoners te bereiken, lukt dat momenteel nog niet. Kansrijk is zich daar bewust van en zoekt naar wegen om meer jongere wijkbewoners en nieuwe Nederlanders te bereiken. Hier is ook beweging gaande, mede door intensieve samenwerking met het opbouwwerk, dat actief andere groepen inwoners benadert en begeleidt naar Kansrijk-activiteiten. Meer samenwerking met sleutelfiguren, die de groepen van binnenuit kennen en hun "taal" spreken kan eveneens bijdragen. De brede doelstelling en filosofie van Kansrijk bieden alle mogelijkheden om licht overbruggende contacten mogelijk te maken.

Tot slot is het linking kapitaal van Kansrijk volop aanwezig. Dat is met name dankzij trekker en actieve bewoner Jan Drouen, die in de wijk geworteld is, over een enorm netwerk beschikt en zowel de taal spreekt van de leefwereld van inwoners als de systeemwereld van gemeente en sociaal professionals. Wat het linking kapitaal versterkt, is de intensieve samenwerking tussen vrijwilligers van Kansrijk en professionals, onder andere in de kerngroep. De gemeente kan daardoor niet om Kansrijk heen. Juist dit linking kapitaal dat nu (nog) grotendeels belichaamd wordt door Drouen maakt van Kansrijk zo'n succesvol initiatief. Daarmee is het tegelijk de onzekerste factor voor de continuïteit ervan. Daar is het Ontwikkelteam zich ook zeer van bewust. Het getuigt van professio-

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaandam

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

naliteit en de kracht van samenwerking tussen inwoners en sociaal professionals dat zij hier structureel over nadenken en hierop actie ondernemen. Een advies is om daarbij nieuwe trekkers de ruimte te geven om het op “hun” manier te doen. Zonder te tornen aan het heilige doel van Kansrijk, het versterken van het individuele welzijn van wijkbewoners, kan zo gewerkt worden aan de continuïteit van het initiatief. De gemeente kan dit ondersteunen door ook trekkers met een heel ander profiel dan Drouen vertrouwen en ruimte te geven.

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaanstad

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

Choku Gym: meer dan een sportschool

Zaanse jongeren ondersteunen voor het leven

Auteur: Jolinde Dermaux

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis
Bovensmilde

2. Ik Wil
Eindhoven

3. Het Droomplein en
de Buurttuin
Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout
Mierlo-Hout

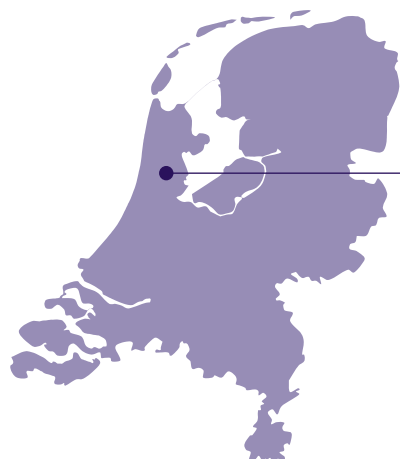
5. Choku Gym
Zaansstad

6. OranjeRijk
Uden

7. Reflectie

ZAANSE JONGEREN ONDERSTEUNEN VOOR HET LEVEN

Zaanstad

HET INITIATIEF IN KORT BESTEK

Deelnemers/ betrokkenen

- Choku Gym noemt zich ook wel hofleverancier van Nederlands kampioenen karate en boksen. In 2022 leverden zij veertien deelnemers aan de Nederlandse selectie. Op dit moment zijn er sporters van zestig verschillende nationaliteiten. Zij worden getraind door een poule van tien professionele trainers. Daarnaast helpen jongeren die zelf trainen mee bij de lessen voor de kinderen.
- Naast het sporten is er een kern van twintig vaste vrijwilligers die allerlei activiteiten organiseren. Als je iedereen meerekent die incidenteel meehelpt zijn dat zeker zo'n honderd vrijwilligers per jaar. Zij organiseren bijvoorbeeld uitjes naar de dierentuin, bowlingbaan, buikdansen voor ouders en bijles aan kinderen. Ook heeft Choku Gym een driekoppig, vrijwillig bestuur.

Context van het initiatief

- Poelenburg is een wijk in Zaanstad met 8760 inwoners. Tweederde van de woningen die er staan worden verhuurd, een derde is koopwoning. De wijk is in 1950 gebouwd om te voorzien in huisvesting voor de arbeiders die werkten in de industrie in Zaanstad in fabrieken van onder andere Verkade, Ahold, Bruynzeel Keukens, Honig en Duyvis.
- Poelenburg kent een cultureel diverse gemeenschap. Ongeveer de helft van de inwoners is van oorsprong Turks. In de jaren '60 kwamen veel, voornamelijk Turkse, gastarbeiders naar Poelenburg. Daarnaast is bijna twintig procent van de inwoners migrant binnen de Europese Unie, komt tien procent oorspronkelijk uit Marokko en nog eens tien procent oorspronkelijk uit Suriname.
- Het gemiddelde inkomen van een persoon in Poelenburg in 2021 ligt op € 18.200. Nationaal ligt dit gemiddeld op € 36.500. Dit maakt Poelenburg één van de armste wijken in Nederland.

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaanstad

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

Als je bij Choku Gym naar binnen loopt, kun je de grote prestaties van de sportschool op het gebied van karate en kickboksen onmogelijk missen. De muren zijn behangen met prijzen, bekertjes, krantenberichten en onderscheidingen. Sportief gezien is Choku Gym al jaren een grote naam. Choku Gym bestaat al veertig jaar en levert jaarlijks Nederlands kampioenen. Pas de laatste tien jaar wint Choku Gym aan publiciteit en erkenning voor de enorme sociale impact die ze maakt. Dat komt omdat Ivan Nivkolov, oprichter van Choku Gym, vooral bezig is met het trainen en helpen van kinderen en hun families. Niet met de publiciteit hieromheen.

De uitdaging

Toekomst en een fijne plek

Choku Gym staat in de wijk Poelenburg. Een wijk met twee gezichten, in het zuidoosten van Zaanstad. Misschien bekend van de filmpjes van Ismael, de “treitervlogger”, inmiddels YouTuber, documentairemaker en straatcoach. Hij maakt filmpjes van het dagelijks leven in de wijk. Een dagelijks leven waarin armoede een rol speelt, soms ook de criminele netwerken en gezondheidsproblemen. Een wijk waar het perspectief voor veel kinderen en jongeren niet zo goed is. Waar jongeren, vaak met een migratieachtergrond, veel meer moeite moeten doen voor het krijgen van een stage dan het geval is voor hun vaak witte stadsgenoten in andere wijken. Waar ook de beeldvorming van de wijk hen vaak tegenwerkt.

Tegelijkertijd is Poelenburg een wijk met een enorm sociaal karakter. Een wijk waar mensen omzien naar elkaar: je kent je burens. Waar jongeren de kans krijgen om zichzelf te ontwikkelen. Hun schouders eronder zetten en voor een betere toekomst gaan. Bijvoorbeeld in Choku Gym, maar ook in een informele voedselbank bij de moskee in de wijk of tijdens een straatvoetbaltoernooi.

Beide beelden beschrijven de situatie in Poelenburg. Aan de ene kant een wijk met grote sociale problematieken als armoede, criminaliteit en gezondheidsproblemen. Aan de andere kant een

wijk met sterke sociale binding. Deze dubbelzinnigheid komt mooi naar voren in de beschrijving van Suheyla Albayrak, bestuurslid van Choku Gym en oud-karateka: “Ik woon al een tijdje niet meer in Poelenburg. Reed net langs mijn oude flat. Die staat nu half leeg. Ik zag gordijnen die niet mooi hingen. Het zag er verwaarloosd uit. Dat vind ik jammer. Tegelijkertijd heb ik zo’n mooie jeugd gehad hier. Alsof de hele wijk, de hele flat, mijn familie was. Dat zorgt ervoor dat je het andere vergeet. Je zit midden in een bubbel, waardoor je de problemen zelf niet ziet. Een schrijnende situatie zie je pas als je een stap naar buiten zet. Nu woon ik ergens anders.”

Choku Gym is opgericht door Ivan Nikolov op 1 november in 1979. Nikolov vertelt waarom hij de gym is gestart: “Ik doe dit voor de kinderen in de wijk. Zij moeten gelukkig zijn en het goed doen. Ik wil hen met de gym een toekomst bieden en een fijne plek in de wijk. De kinderen motiveren en hen inspireren. En de mogelijkheden geven om mooie dingen te doen in hun leven. Op sportief gebied en ook een maatschappelijke ontwikkeling. Anders ben je kansloos.”

Het initiatief

Groot maatschappelijk doel

Choku Gym is een sportschool voor karate en boksen in de wijk Poelenburg in Zaanstad. Iedereen die hier wil komen trainen is welkom. Lina Skefati, 14-jarige leerling karate: “Het maakt niet uit wie

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaanstad

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

je bent, wat voor achtergrond je hebt. Je mag hier altijd komen.” Wie een kijkje neemt bij de peuterles karate ziet een grote diversiteit aan culturen. Zo moet er bij verschillende oefeningen worden geteld, voor het aantal keer opdrukken en buikspieroefeningen. “Bir, İki, Üç”, klinkt het in het Turks. Iedere keer wordt er door een andere leerling in de eigen moedertaal geteld. Nikolov vertelt: “Het is hier een enorme mengeling van achtergronden en mensen. We hebben mensen van wel zestig nationaliteiten rondlopen op dit moment. Al die mensen zijn hier gelijk en ze leren elkaar kennen.” Zo worden culturele verschillen in deze gym overbrugd.

Door het samen sporten en een respectvolle omgang binnen de gym worden ook sociale vaardigheden versterkt. Sammy Shams, leerling karate, vertelt hoe hij dat ziet: “Wat ik heel belangrijk vind: iedereen toont hier respect naar elkaar en naar de trainer. Als de trainer binnenkomt is iedereen stil. Je kunt langzaam in de sport groeien en daarbuiten. Daarbij word je geholpen. Door de verschillende nationaliteiten hier sta ik meer open voor anderen dan voorheen.”

De persoonlijke aandacht die je krijgt bij Choku Gym gaat verder dan bij een gebruikelijke sportclub. Dat is precies de reden dat deze sportclub een groot maatschappelijk doel dient. Als een sporter onverwachts niet komt opdagen staat Ivan op de stoep. Hij blijft doorvragen, tot hij erachter komt wat er aan de hand is. Dan blijkt bijvoorbeeld dat iemand moeite heeft met school en huiswerk moet maken in plaats van sporten. Daar bedacht Ivan wat op: oud-sporters, die inmiddels aan de universiteit studeren, geven de kinderen bijles vóór de sportklas begint. Zo doet Ivan wat nodig is om zijn leerlingen te laten sporten. Albayrak geeft een ander mooi voorbeeld: “Soms zie je jongeren die wat dieper in de problematiek zitten. Tegelijkertijd zien we potentie. Dan heeft zo iemand een duwtje in de rug nodig. Daarvoor heeft Ivan een programma samengesteld: “Jongeren van straat naar werk”. In dat programma

trainen jongeren structureel boksen, karate en sollicitatie-gespreksvaardigheden.” Door deze manier van werken is het sporten bij Choku Gym meer dan sport alleen. Ivan helpt zijn sporters met financiën, bijles en het vinden van een baan.

Dat Choku Gym meer is dan een sportschool blijkt ook uit alle maatschappelijke activiteiten die de club voor de wijk organiseert. Die activiteiten organiseert Ivan samen met zo’n honderd vrijwilligers. Iedereen levert op zijn eigen manier een bijdrage. De één is penningmeester, de ander stofzuigt. Op dit moment wordt het pand opgeknapt, waarbij vijftien mannen drie keer per week komen schilderen. Albayrak legt uit dat de school werkt vanuit wat de wijk nodig heeft: “Zo wilde een aantal vrouwen graag dansles. Eén van de moeders van de karateka’s staat op en gaat buikdances geven. Ook hebben we een Syrische tandarts, die gratis consulten geeft aan wie dat niet kan betalen. We kijken echt per geval: waar is behoefte aan? Welke personen horen daarbij? Dat geeft enorme saamhorigheid.” Zo zijn de sporters de ingang naar een netwerk van ouders, familie en vrienden. De impact van de gym en haar activiteiten rijkt daardoor tot ver buiten de sporters zelf.

De Choku familie

Ivan Nikolov is de spil in het netwerk rondom Choku Gym. Over de jaren heen heeft hij een groot netwerk van oud-sporters opgebouwd: de Choku-familie. Mensen die nu studeren, een eigen bedrijf hebben, arts zijn geworden of sociaal werker. Dit netwerk zet hij in om de jonge sporters van de gym te helpen. Variërend van huiswerkbegeleiding tot het iemand uit de shit trekken en het vinden van een stageplek of huis. Ivan werkt niet samen met formele partners uit de wijk. Hij legt uit hoe hij werkt: “Natuurlijk kom ik wel eens situaties tegen waar ik zelf niet de benodigde hulp kan leveren. Ik ben heel voorzichtig naar wie ik doorverwijs. Ik moet iemand echt vertrouwen voor ik mensen met problemen doorstuur.” De gym heeft geen behoefte aan samenwerking van

Woord vooraf

1. Buurtinfoluis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaanstad

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

buitenaf en heeft dat ook niet nodig. Alles wat nodig is voor de kinderen wordt binnen het eigen netwerk opgelost.

Er is wel goed contact met de gemeente en de politie, met name de laatste 10 jaar. Dit beaamt Marieke Sloep, projectleider bij Pact Poelenburg Peldersveld vanuit de gemeente Zaandam: "Choku Gym wordt al heel lang gezien als een waardevolle club. Wij als gemeente Zaanstad werken de afgelopen paar jaar in een samenwerkingsverband met maatschappelijke organisaties, waaronder Choku Gym: Pact Poelenburg Peldersveld. Door deze samenwerking zitten wij veel dichterbij de praktijk in de wijk." Ook de burgemeester van Zaandam komt om de zoveel tijd even aanwaaien. Hij staat ook positief tegenover de sportschool.

Pact Poelenburg Peldersveld

Alle bewoners in Poelenburg en Peldersveld verdienen een fijne toekomst. Daarom hebben in 2020 meer dan twintig partijen het "PACT Poelenburg Peldersveld 2020-2040" ondertekend. Hierin staan de concrete resultaten die nodig zijn om van Poelenburg-Peldersveld een nog fijnere plek te maken om te wonen en op te groeien. De partners werken samen met bewoners en organisaties uit de wijk om de doelen te bereiken op het gebied van jeugd, armoede en participatie en fijn en veilig wonen. Lees meer over Pact Poelenburg Peldersveld

Financiën

Kun je de contributie, kleding (karatepakjes), kickboks handschoenen, vervoer naar en verblijf in het buitenland voor buitenlandse wedstrijden zelf betalen, dan is dat fijn. Maar de meeste sporters kunnen dat niet. Voor hen regelt de club de financiering. Oud-karateka Albayrak, vertelt: "Toen mijn ouders een buitenlandse wedstrijd niet konden betalen regelde Ivan vervoer naar Duitsland. Ik kon meerijden. De overnachting werd betaald door de gym, net als een patatje in de avond." De vergoedingen die de club regelt zijn nodig om ervoor te zorgen dat iedereen mee kan doen.

Choku Gym doet dit door een beroep te doen op subsidiegevers en fondsen. Daarnaast stelt de gemeente sinds vijf jaar jaarlijks een geldbedrag beschikbaar en betaalt Choku Gym weinig huur voor het pand. Op de muur hangen allerlei bewijzen van donaties van kleine bedrijven uit de buurt, zoals lokale supermarkten en ondernemers. Per activiteit verzamelen zij budget.

De balans

Kinderen en jongeren versterken

Bij Choku Gym worden kinderen en jongeren in hun kracht gezet. Door het sporten zelf, maar ook door de structurele ondersteuning daarbuiten. Het netwerk van oud-sporters bij Choku Gym kan helpen bij alles wat in het leven van de jongeren speelt. Hierbij is Ivans werkwijze cruciaal. Hij doet wat nodig is en maakt problemen bespreekbaar. Daarbij staan de jongeren voorop, niet de regels. Ook Sloep herkent dit: "Ik denk dat je bij Choku Gym wordt gezien en geholpen. Daar ben je de moeite waard. Dat is super waardevol voor de kinderen en jongeren. Als je als ouders geen geld hebt om contributie te betalen en je kind mag gewoon komen. Hoe bijzonder is dat?"

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaanstad

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

Choku Gym ondersteunt jongeren op deze manier wezenlijk bij het ontwikkelen van vaardigheden die nuttig zijn voor de rest van hun leven. Het sporten op topniveau en de vele activiteiten daaromheen opent letterlijk nieuwe werelden voor jongeren. Albayrak legt uit: “Als je niks kent, kun je er ook niet over dromen. Je moet jezelf ontplooien en daarvoor heb je ruimte en inspiratie nodig. Bij de gym organiseren we verschillende activiteiten, zodat jongeren denken: “Oh ja, dit kan ik ook doen, zo kan het ook.””

Het sporten op topniveau en de activiteiten daaromheen zorgen voor een positief toekomstbeeld in een wijk waar criminaliteit en armoede in veel gezinnen een rol speelt.

40 jaar Choku Gym

Een kracht van Choku Gym is de veertig jaar dat Ivan Nikolov al actief is. De gym is lang de enige sportclub geweest in Poelenburg en de omliggende wijken. Karateleerling Shams legt uit hoe hij Choku Gym leerde kennen: “Wij kennen deze plek als familie. Voordat ik hier kwam trainde mijn zus hier al karate. Ik kwam hier altijd samen met mijn tweelingbroer naartoe. Choku Gym is als mijn tweede huis.”

Ook in de familie van Albayrak speelt Choku Gym een grote rol. “Mijn moeder is opgegroeid in Poelenburg. Zij zag dat er karateles werd gegeven. Zelf mocht ze hier absoluut niet naartoe komen van haar vader. Mijn moeder nam zich voor: als ik kinderen krijg, dan moeten ze hier heen. Zo is het gegaan.” Beide verhalen laten zien hoe Choku Gym een plek is in de wijk die families kennen. Al generaties lang.

In die veertig jaar heeft Choku Gym naar schatting zo’n vierduizend jongeren binnen gehad. Het blijft bij een schatting, want jongeren die binnenkomen hoeven zich niet in te schrijven. Ze komen gewoon binnenlopen en gaan meedoen. Albayrak legt uit waarom

Choku Gym het op die manier aanpakt: “Als je komt aanzetten met formulieren schrik je jongeren uit de wijk af. Dat is al heel wat keren gebleken”. Uiteraard staan de topsporters wel geregistreerd. Er zijn zo’n 3500 prijzen gewonnen door (voormalige) sporters hier. Een klein deel van die prijzen staat in de school.

Waardering door de gemeente

Dat Choku Gym enorm wordt gewaardeerd door de gemeente staat vast. Naast de incidentele financiering afgelopen 5 jaar hielp de gemeente met de vraag: hoe krijg je je basis op orde? Deels door aanvragen bij fondsen, maar zij stellen vaak extra eisen. Sloep licht de bijdrage van de gemeente toe: “De gemeente helpt vooral door niet nog extra voorwaarden aan financiering te stellen.”

Jos Vork, penningmeester en bestuurslid bij Choku Gym vindt dat de waardering van de gemeente zich ook mag gaan uiten in structurele financiering. Zijn visie: “De gemeente stelt zich wel positief op, maar het zou nog best een tikkeltje beter kunnen. Een langdurig budget zou de school meer rust opleveren.” Sloep legt uit dat dit voor de gemeente een dilemma is. “Zaanstad heeft geen traditie in het financieren van dit soort clubs. Het is een arme gemeente zonder financieringsmogelijkheden. We zijn zoekende: hoe geef je dit vorm? Ik heb structurele financiering proberen te regelen en dat is niet gelukt. Daar houdt mijn invloed op. Ik probeer daar open over te zijn en vind het zelf ook jammer. En eigenlijk heel gek.”

Reflectie

Empowerment en vergroten leefbaarheid

Hoe waardevol het sporten bij Choku Gym voor haar was, ziet Albayrak pas achteraf: “Vroeger ging ik naar een islamitische basisschool met alleen meiden. Samen met een vriendin ging ik door naar een witte middelbare school, buiten de wijk. Voor mijn

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaanstad

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

vriendin was dit een enorme cultuurshock. Het lukte niet om te wennen. Nu, 10 jaar later, realiseer ik me: ik heb dat niet gehad. We keken dezelfde televisieprogramma's, aten hetzelfde eten en leefde eenzelfde leven in de wijk. Het enige verschil was: ik ging naar Choku Gym."

Choku Gym levert een bijdrage aan het vergroten van de leefbaarheid in Poelenburg. Een kern van Choku Gym is het overbruggen van culturele verschillen. Dat blijkt wel uit de zestig verschillende nationaliteiten die er op dit moment te vinden zijn. Wat ook bijdraagt is de empowerment van kinderen en jongeren bij Choku Gym. Het doen van sport draagt niet alleen bij aan de fysieke, maar ook aan de mentale gezondheid. Daarbij komen nog alle maatschappelijke activiteiten die rondom de gym georganiseerd worden. Het is een totaalpakket dat jongeren ondersteunt in hun leven.

Doordat Ivan een enorm netwerk van oud-leerlingen heeft die hem vertrouwen, kan de gym redelijk autonoom blijven. Binnen dit eigen netwerk is er sprake van een sterke binding. Sloep licht toe waarom de gemeente samenwerking met wijkpartners toch blijft aanmoedigen: "Ik denk dat meer contact met partijen uit de wijk Choku Gym zou kunnen helpen en misschien ontlasten. Tegelijkertijd moet je als gemeente oppassen met voorwaarden die je stelt aan een club die gedraaid wordt door vrijwilligers. We proberen vooral ondersteunend te zijn."

De gym blijft huiverig. Niet samenwerkingsverbanden onderhouden, maar de kinderen staan voor hen voorop. Tegelijkertijd beseft het bestuur van de gym dat hun kwetsbaarheid zit in Ivan en zijn leeftijd. Hij is al veertig jaar de drijvende kracht, maar heeft niet het eeuwige leven. De club is nu bezig met de vraag: hoe kan de gym blijven voortbestaan om jongeren ook in de toekomst te blijven ondersteunen?

Waar de projectleider van Pact Poelenburg haar best deed om structurele financiering vanuit de gemeente voor elkaar te krijgen, blijft het op dit moment bij de incidentele financiering. Het niet stellen van extra eisen is daarbij cruciaal. Hoe het systeem is georganiseerd is niet altijd helpend voor Choku Gym. Om structurele financiering te realiseren zou er een nieuw systeem opgetuigd moeten worden en dat is ambitieus als het ingegeven wordt door één club. Tegelijkertijd zou het een mooie kans zijn om als gemeente een sterke boodschap uit te stralen: déze partij laat ons zien wat er niet werkt aan het systeem, daarom gaan we het systeem herzien.

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaanstad

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

OranjeRijk, Flatwijk in Uden

Zoeken naar verbinding tussen binnenring en buitenring

Auteur: Susan de Vries

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis
Bovensmilde

2. Ik Wil
Eindhoven

3. Het Droomplein en
de Buurttuin
Heerlen-Noord

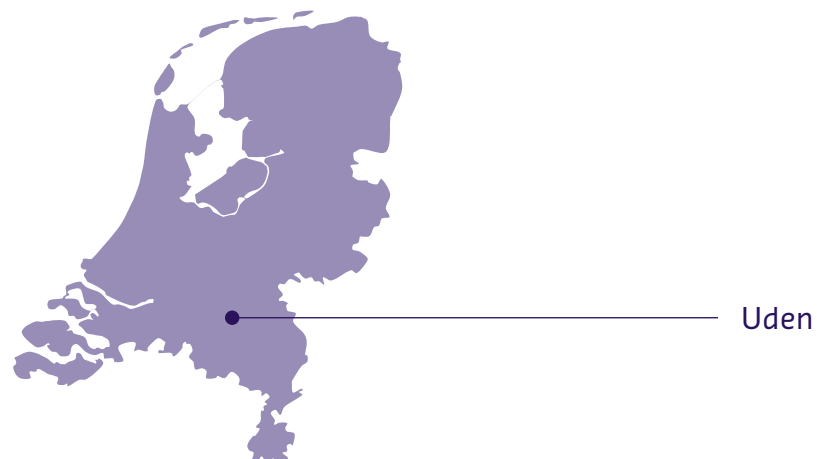
4. Kansrijk Mierlo-Hout
Mierlo-Hout

5. Choku Gym
Zaandam

6. OranjeRijk
Uden

7. Reflectie

ZOEKEN NAAR VERBINDING TUSSEN BINNENRING EN BUITENRING

HET INITIATIEF IN KORT BESTEK

Deelnemers/ betrokkenen

- Stichting OranjeRijk bestaat uit een vrijwillig bestuur, een beheerder (betaald) een locatiemanager/werkbegeleider/job-coach (betaald), een coördinator vrijwilligers en een coördinator activiteiten (beide deelnemers met behoud van uitkering). Daarnaast werken er vrijwilligers bezoekers bij Stichting OranjeRijk en met enige regelmaat stagiaires uit de wijk.
- Bij Stichting OranjeRijk worden uiteenlopende activiteiten georganiseerd, zoals formulierenbrigade, thee & taal, klussendienst, spelletjes middag & geheugentraining voor ouderen en taalondersteuning.
- Bij De Flatwijk zijn 16 deelnemers betrokken en 31 vrijwilligers (incl. bestuur). Een deelnemer is een werknemer die vanuit de gemeente bij Stichting OranjeRijk wordt geplaatst (via participatie of WMO) met behoud van uitkering.
- In totaal zijn er zes deelnemers doorgestroomd naar een betaalde baan, vier deelnemers naar een vervolgtraject via Stichting OranjeRijk en vijf deelnemers hebben hun stage afgerond bij Stichting OranjeRijk.
- In 2021 droeg de gemeente Uden het beheer van De Balans over aan Stichting OranjeRijk.
- Demografische kenmerken: in totaal wonen er 905 mensen in de Flatwijk; 40% van de woningen in de Flatwijk bestaat uit eenpersoonshuishoudens.
- Sociaaleconomische kenmerken: in totaal heeft 38 procent van de inwoners van de Flatwijk een niet-westerse migratieachtergrond. De arbeidsparticipatie onder de beroepsgeschikte bevolking is 52 procent, t.o.v. 69 procent in Nederland.¹

Context van het initiatief

- De Flatwijk in Uden is gebouwd in de jaren zestig en bestaat uit twee ringen van in totaal negen flats. De buitenring van de flats zijn seniorenwoningen en de binnenring van de flats zijn sociale huur voor alle leeftijden.
- In november 2020 heeft er groot onderhoud plaatsgevonden aan alle 432 woningen van de flatwijk in Uden.

¹ Bron = kerncijfers wijken en buurt 2021

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en
de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaansstad

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

De Flatwijk in Uden is een buurt die wordt getypeerd door twee ringen met in totaal negen statige U-vormige flats, ook wel de binnen- en buitenring genoemd. Aan de rand, met het uitzicht op de ringen, staat het wijkgebouw De Balans. De vlaggen wapperen en het is direct zichtbaar dat Stichting OranjeRijk het wijkgebouw beheert. Zodra je het wijkgebouw binnenstapt, ervaar je een warm en sfeervol welkom. Vroeg in de ochtend zijn de vrijwilligers van het keukenteam al druk in de weer met de voorbereidingen voor een diner. De tweedehandskledingwinkel in het wijkgebouw is open en een enkele wijkbewoners zitten een kopje koffie te drinken. Stichting OranjeRijk heeft hard haar best gedaan om samen met de bewoners, vrijwilligers en een betrokken bestuur deze plek te creëren in de Flatwijk. Na de verbouwing in 2018 is het wijkgebouw De Balans dé plek geworden van waaruit Stichting OranjeRijk samen met inwoners van de Flatwijk werkt aan het vergroten van de leefbaarheid van de wijk, samenredzaamheid en verbinding van en tussen de bewoners. Daarnaast fungeert het als een plek voor individuele empowerment van inwoners die een steuntje in de rug kunnen gebruiken. Stichting OranjeRijk biedt hun een kans om te werken aan hun weg naar een krachtig en zelfstandig leven.

De uitdaging

“Je wilt overal wonen, behalve hier in de flat”

“We moeten dingen anders gaan doen in de Flatwijk.” Dat was het startschot voor een pilot in de Flatwijk geïnitieerd door de woningcorporatie Area, ONS Welzijn in Uden en de gemeente Uden in 2017. Er was sprake van een opeenstapeling van problemen in de wijk, zoals psychische kwetsbaarheid, schuldenproblematiek en veel inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. “De Flatwijk is een kwetsbare wijk”, zegt Willeke van de Maat die als opbouwwerker vanuit ONS Welzijn betrokken is. “De wijk heeft van oudsher geen goede naam en leefbaarheid van de wijk stond onder druk.”

In de binnenring wonen veel mensen met een niet-westerse migratieachtergrond, in de buitenring wonen senioren. De fysieke scheiding tussen de binnen- en de buitenring van flats is voelbaar in de mate van verbondenheid tussen de ringen. “Het zijn twee verschillende leefwerelden”, zegt Van de Maat. “De ringen zijn

niet verbonden en er is weinig contact onderling. Met name in de binnenring wonen veel mensen met een verhoogde kwetsbaarheid, die zonder hulp nauwelijks vooruitkomen. Als gevolg van bezuinigen van gemeente en de opdracht langer thuis wonen, is de problematiek in de Flatwijk gestegen, ook in de buitenring. Bij de start van de pilot in de Flatwijk merkten we dat mensen in de anonimiteit leefden hier in de Flatwijk. Als jij jouw deur niet uitkwam, dan zal er geen haan naar hebben gekraaid.”

Om de leefbaarheid van de wijk te vergroten en meer verbinding tot stand te brengen tussen de binnen- en buitenring in de Flatwijk, besloten de woningcorporatie en de gemeente en ONS Welzijn de handen ineen te slaan. Het wijkgebouw De Balans bestond al, maar moest een nieuwe functie voor de wijk gaan krijgen. Vanuit een gezamenlijke opdracht werd een projectgroep opgesteld om in het wijkgebouw dingen te gaan organiseren die de wijk ten goede zouden komen en waarbij het eigenaarschap bij de bewoners van de Flatwijk moest liggen. Op die manier ontstonden de contouren van Stichting OranjeRijk.

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaanstad

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

Is de wijk er klaar voor?

Een van de bewoners van de Flatwijk, en die nu vanuit Stichting OranjeRijk de dagelijkse leiding heeft bij De Balans, is Doriene van Katwijk². “Ik kwam net in de binnenring in de Flatwijk wonen en zat privé in een kwetsbare situatie. Tijdens een gesprek met iemand van de WMO-afdeling van de gemeente Uden werd mij verteld dat men iets wilde gaan doen met De Balans.” In 2018 zijn er twee bewonersavonden georganiseerd voor bewoners van de Flatwijk. “Tijdens deze avonden was er vanuit de binnenring veel enthousiasme, vooral om samen te gaan koken. Ook het idee voor een tweedehandskledingwinkel, een klusjesdienst en een moestuin sprak mensen aan. Mensen uit de buitenring waren eerst wat terughoudend. De ouderen hadden voorheen al wat activiteiten in De Balans, dus die waren bang dat zij die zouden kwijtraken. Maar zij waren snel gerustgesteld.”

In werkgroepjes gingen de bewoners aan de slag om hun ideeën concreet te maken. “Het doel was om een wijkcoöperatie op te richten, waarin bewoners en professionals zich verenigen als gelijkwaardige partners. Het bleek echter dat veel bewoners kwetsbaar waren en niet eindverantwoordelijk wilden zijn. De vraag was of de Flatwijk er wel klaar voor was. Uiteindelijk vonden we het prettiger om een bestuur boven te hebben, dus daar hebben we voor gekozen”, zegt Van Katwijk. En zo ontstond Stichting OranjeRijk, mét een bestuur.

Pioniersfase

Gerrit Overmans, oud-wethouder van Uden en nu wethouder samenleving bij Hilvarenbeek, is een van deze bestuursleden. “In mijn tijd als wethouder in Uden (2012-2018) was ik betrokken bij de nieuwe invulling van De Balans. Toen ik als wethouder de overstap maakte naar gemeente Hilvarenbeek, werd ik gebeld of ik

een plek wilde in het bestuur van Stichting OranjeRijk. Het bestuur bestaat uit een zeer breed palet aan mensen met verschillende ervaringen en achtergronden.”

De bestuursleden gingen om de tafel om de doelstellingen van Stichting OranjeRijk samen met bewoners vast te leggen. Overmans: “In deze pioniersfase hebben we de tijd genomen om inhoudelijk met elkaar te discussiëren. Hoe geven we ontmoeten, leefbaarheid en het empoweren van mensen een plek in Stichting OranjeRijk en wat is daarvoor nodig? We hebben een goede basis om te streven naar structurele en duurzame verbeteringen op het gebied van welzijn, zorg, economische status en verbinding voor en met de inwoners van de Flatwijk in Uden.”

Het initiatief

Een toekomstperspectief

Stichting OranjeRijk en het wijkgebouw De Balans is een plek voor inwoners met een verhoogde kwetsbaarheid om te groeien en te ontwikkelen. “Het verbeteren van het toekomstperspectief van bewoners met (persoonlijke) problemen is een belangrijke doelstelling”, zegt Van Katwijk. Zij is zelf gestart als vrijwilliger, maar heeft zich omgeschoold tot jobcoach.

In deze rol begeleidt zij werktrajecten van de inwoners van de Flatwijk. “Dat zijn mensen met een uitkering die vrijwilligerswerk bij de Flatwijk verrichten en zo hun bijdrage leveren aan de maatschappij. Voor de coronaperiode waren er 37 deelnemers op deze manier actief, daarvan zijn er inmiddels 10 doorgestroomd naar een betaalde baan of vervolgtraject.” Eén van hen is Goitom

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaanstad

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

² Na afronding van deze casusbeschrijving, bleek dat Doriene van Katwijk per 1 juli 2022 een nieuwe baan heeft als bij ONS Welzijn in Uden.

Haileslasae. Acht jaar geleden ben ik als statushouder uit Eritrea in Uden komen wonen. Ik wilde graag leren en bij Stichting Oranje-Rijk kon dat. Ik wilde ervaring opdoen hoe ik mensen beter kan helpen en wat sociaal werk inhoudt. Ik heb veel geleerd en nu ben ik sociaal werker bij ONS Welzijn.” Maar Stichting OranjeRijk is niet alleen een plek voor werktrajecten, bewoners vinden bij Stichting OranjeRijk een plek waar zij hun netwerk kunnen vergroten en stappen durven te gaan zetten. “Vanuit De Balans kunnen wij een plek bieden waar zij het vertrouwen in zichzelf weer kunnen opbouwen. Ik zie ook dat de samenredzaamheid wordt gestimuleerd. Ik zie dat hulpvragen niet meer alleen naar mij toe komen, maar dat ze bewoners die hier komen ook naar elkaar toe trekken en elkaar helpen”, aldus Van Katwijk.

Een rugzakje

Oud-bewoonster van de binnenring, Loes van der Heijden, vertelt over haar ervaringen met Stichting Oranjerijk. “Via via hoorde ik dat ik vrijwilligerswerk kon doen bij de Stichting OranjeRijk met behoud van mijn uitkering. Mijn leven was op dat moment een rollercoaster als alleenstaande moeder. Ik wilde zo graag weer vooruit met mijn leven. Toen ik binnenkwam bij het wijkgebouw voelde het als een warm bad. Ik ben vrijwilligerscoördinator geworden bij Stichting OranjeRijk. Daar kon ik mijn sociale contacten weer opbouwen. Veel mensen bij Stichting OranjeRijk hebben een rugzakje, dat gold dus niet alleen voor mij. Je weet het ook van elkaar en daardoor schaam je je niet. We waren gelijkgestemden en er was geen oordeel. Inmiddels heb ik een leuke baan gevonden als sociaal werker in de Flatwijk. Zonder de kansen die ik bij Stichting OranjeRijk heb gekregen was mij dat nooit gelukt.”

Tijd krijgen om uit te vliegen

Voor de inwoners van de Flatwijk is De Balans een plek waar zij de tijd hebben om te werken aan hun persoonlijke ontwikkeling en te groeien in hun zelfstandigheid. Van Katwijk: “Sommige inwo-

ners komen hier heel kwetsbaar binnen, en dan is het fijn dat wij ze hier voor langere tijd een plek kunnen bieden om te herstellen. Mensen krijgen echt de tijd en kunnen dan uitvliegen, soms naar betaalde arbeid, soms op een andere manier.” Dat gaat niet zonder slag of stoot. “Bij de gemeente hebben de arbeidsconsulenten een hele andere opdracht. Zij gaan voor een snelle uitstroom naar betaald werk. Ik moet dan echt vechten voor iemand bij de gemeente, omdat er vaak eerst wat anders nodig is.” Loes van der Heijden, oud-bewoonster en vrijwilligster bevestigt dat. “Mijn zelfvertrouwen groeide, doordat ik in kleine stapjes en verspreid over een langere periode meer verantwoordelijkheden kreeg. Bij Stichting OranjeRijk kreeg ik de tijd om uit te zoeken wat ik met mijn toekomst wilde.”

Onbekend maakt onbemind

Dat de buiten- en binnenring twee verschillende leefwerelden zijn, ziet Van de Maat terug in het negatieve beeld dat soms over en weer leeft bij sommige bewoners. “Dat blijkt ook tijdens gesprekken met de bewoners van de binnenring en de buitenring. Er bestaan vooroordelen, bijvoorbeeld dat de mensen uit de binnenring veel rotzooi maken.” Oud-bewoonster Van der Heijden beaamt dit. “Met de buitenring heb je eigenlijk niks te maken als je in de binnenring woont, daar wonen vooral ouderen. In de binnenring wonen veel mensen met een migratieachtergrond, de ouderen uit de buitenring vinden dat een beetje spannend. “Onbekend maakt onbemind”, zeggen ze dan.”

Van de Maat ziet kansen. “Als wijkbewoners elkaar vaker ontmoeten en zij elkaar beter leren kennen wordt dat als positief ervaren. We merken dat bijvoorbeeld als wij vanuit De Balans een gezamenlijke activiteit organiseren, zoals het volleybaltoernooi. Als ze door het park lopen, herkennen ze elkaar. Dat helpt.” Ook Haileslasae ziet dat de activiteiten van Stichting OranjeRijk bijdragen aan verbinding. “Er komen hier vooral op dinsdag tijdens

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaanstad

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

het inloopssprekuren veel statushouders. Ook ouderen komen hier voor de activiteiten, bijvoorbeeld de gezamenlijke lunch. Het is altijd druk en veel verschillende culturen komen dan bij elkaar. Je ziet dat de bezoekers dan met elkaar in gesprek raken.”

Met vragen ga je naar De Balans

De Balans is elke dag druk bezet. Een gezamenlijke lunch, taallessen, een naaigroep, de kledingwinkel. Daarnaast is het een plek waar inwoners uit de wijk terecht kunnen met vragen over verschillende levensdomeinen. Want het welzijnswerk is aanwezig, de wijkwerkers van de woningbouw, de ggz en de sociale raadslieden. Al deze partijen hebben een plek binnen het aanbod van Stichting OranjeRijk. Hoe ervaren de inwoners van de Flatwijk dat? “De drempel naar Stichting OranjeRijk is heel laag, vooral als je een hulpvraag hebt. Op dinsdagochtend is er een inloopochtend, dat is de drukste dag van de week. Dan zie je de binnenring en buitenring bij elkaar komen. Voor vragen moet je bij De Balans”, zegt oud-bewoonster Van der Heijden. “Met name bij inwoners van de binnenring is het vertrouwen in de overheid en instanties laag”, vult Van de Maat aan. “Zij stappen niet snel met een vraag naar de gemeente. Daarom is het zo belangrijk dat ze hier terecht kunnen. We merken dat steeds meer wijkbewoners de weg naar hulp via De Balans weten te vinden.”

De balans

Een Syrische avond

Ouderen uit de buitenring maken graag gebruik van het wijkgebouw om elkaar te ontmoeten. Bewoners uit de binnenring doen dat nog wat minder. “Ik ben al vier jaar bezig met de vraag hoe we hen beter kunnen bereiken”, zegt Kees van der Heijden, inwoner van de Flatwijk en lid van het bestuur van Stichting OranjeRijk.

“Vooral met bewoners uit de binnenring met een migratieachtergrond lukt dat nog niet goed. Misschien moeten we meer activiteiten organiseren die specifiek gericht op hen zijn gericht, zoals een Syrische avond.” Van der Heijden beseft dat het betrekken van deze groep een andere manier van denken vraagt. “Zo wilde ik met Pasen samen met de kinderen uit de Flatwijk paaseieren gaan zoeken. Maar toen bedacht ik ineens dat het ramadan was, en dat veel kinderen dan waarschijnlijk niet konden komen.”

Schuring

Het samenzijn van verschillende groepen in De Balans kan soms schuring geven. Van Katwijk: “Als vrijwilligers aan het koken zijn in de keuken en er komen meerdere kwetsbare bewoners langs, kan dat lastig zijn, want dan is de ruimte klein en gehorig. De Balans is niet goed ingericht op dergelijke ontmoetingen. De vraag is soms ook hoe toegankelijk en inclusief je wilt en kunt zijn. We vinden dat iedereen welkom moet zijn, maar dat heeft wel grenzen.”

Maakbaar

De pilot in de Flatwijk is gestart vanuit de gedachte: het eigenaarschap moet bij de bewoners van de Flatwijk liggen. In de praktijk blijkt dit lastig. “Spontane bereidheid van inwoners om zelf activiteiten te organiseren is er niet altijd, zegt Van Katwijk en dat is volgens haar een zoektocht voor het bestuur van Stichting OranjeRijk. “We moeten als bestuur een beetje af van de maakbaarheidsgedachte”, zegt bestuurslid Overmans. Medebestuurslid Kees van der Heijden beaamt: “Uiteindelijk heb je er geen grip op. Het is beter om het positief te benaderen: als het niet lukt, dan lukt het niet, maar dan hebben we het in ieder geval geprobeerd. We zitten in die overgangsfase, ook als bestuur om meer op afstand te staan om meer ruimte te bieden aan de Dorienes van de wijk. Daar zijn we erg trots op.”

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaanstad

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

Een moestuin en wijkverbinders

Stichting OranjeRijk heeft verschillende plannen om meer verbinding te creëren tussen de wijkbewoners. Kees van der Heijden: “De eerste contouren van de moestuin zijn zichtbaar. Die moet de buurt meer gaan verbinden. Van samen zaaien en planten tot schoffelen en oogsten en uiteindelijk de opbrengst verwerken in de keuken van De Balans. Wij hopen die manier meer wijkbewoners te betrekken en te stimuleren dat zij in contact komen met elkaar”. Ook ligt er een plan om inwoners uit de wijk, sleutelfiguren uit de binnen- en buitenring, in te zetten om mensen achter hun voordeur vandaan te krijgen en te betrekken bij de activiteiten. “We hopen dat deze inwoners echte wijkverbinders worden en dat we ze kunnen verbinden aan Stichting OranjeRijk.” Haileslasae benadrukt de meerwaarde hiervan. “Doordat ik zelf als statushouder in Uden ben komen wonen en veel vrijwilligerswerk heb gedaan, ben ik een bekende in de wijk. Ik fungeer als een sleutelpersoon en kan een brug slaan tussen de statushouders in de wijk en Stichting OranjeRijk. Ik ben nu ook zichtbaar in de Balans als sociaal werker, dat zorgt voor herkenning en daardoor weten mensen goed de weg naar Stichting OranjeRijk te vinden”, aldus Haileslasae.

Reflectie

Bonding

Bij Stichting OranjeRijk krijgt bonding ruimte in de locatie van De Balans, waar kwetsbare inwoners uit de Flatwijk gelijkgestemden kunnen ontmoeten bij wie ze zich veilig en vertrouwd voelen. Onder de hoede van de coördinatoren kunnen zij er werken aan hun ontwikkeling, zodat zij krachtiger in het leven komen te staan en nieuwe stappen durven te zetten. Van Katwijk is als ervaringsdeskundige een baken van herkenning en vertrouwen voor de bezoekers van Stichting OranjeRijk.

Bridging

Het bewerkstelligen van overbruggend contact tussen de binnen- en buitenring van De Flatwijk is een uitdaging voor Stichting OranjeRijk. De vraag is in hoeverre de Stichting moet streven naar inclusieve activiteiten waar alle bewoners aan deelnemen. Het is ook een optie om activiteiten te organiseren specifiek voor mensen uit de binnenring, veelal mensen met een niet-westerse migratieachtergrond. Het streven kan zo verschuiven van *inclusieve activiteiten* naar een *inclusieve Flatwijk*. Vanuit bonding van de verschillende groepen, kan de stap worden gezet naar overbruggende contacten. Daarbij kunnen wijkverbinders, sleutelfiguren uit de diverse groepen een belangrijke rol spelen. Tijdens de grootschaliger activiteiten die Stichting OranjeRijk nu al organiseert, zoals een volleybaltoernooi, vinden lichte overbruggende contacten al succesvol plaats, wat bijdraagt aan “publieke familiariteit”. Bewoners die samen hebben gesport gaan elkaar immers herkennen, zodat ze zich meer vertrouwd gaan voelen in hun eigen buurt.

Linking

Stichting OranjeRijk slaat duidelijk bruggen naar belangrijke partijen in de buurt. Samenwerkingspartners, zoals het welzijns- en de sociale raadslieden, komen regelmatig over de vloer in wijkgebouw De Balans. Dat werpt zijn vruchten af. Bezoekers uit de binnen- en buitenring stromen binnen op de inloopochtenden en weten daardoor beter hun weg te vinden naar belangrijke instituties, zoals wonen en zorg. Stichting OranjeRijk vervult een belangrijke rol in het aanreiken van linking sociaal kapitaal aan de bewoners van de Flatwijk. Linking sociaal kapitaal is eveneens aanwezig in het bestuur van Stichting OranjeRijk. De bestuursleden beschikken over sterke netwerken, waardoor het mogelijk was in een korte tijd een sterke Stichting neer te zetten.

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaandam

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

Afsluiting

Stichting OranjeRijk is een plek waar kwetsbare bewoners kunnen groeien en stappen durven te zetten omringd door gelijkgestemden. Uitdagingen zijn er alom en de fysieke scheiding tussen de binnen- en de buitenring zijn lastig te overbruggen. Wijkverbinders en een moestuin moeten ervoor zorgen dat overbruggend contact meer plaats gaat vinden. De momenten van contact tussen de diverse groepen zorgt ervoor de anonimiteit in de Flatwijk wordt verminderd. Zodra de Balans binnenstapt, ben je niet meer anoniem. Je wordt gezien en gehoord, want uiteindelijk wil iedereen zich graag gezien en gehoord voelen in de wijk, aldus Van Katwijk.

Woord vooraf

1. Buurtinfoluis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaanstad

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

Reflectie

Het stimuleren van een probeersfeer

In deze vierde en laatste casusbundel van Wijk in de wijk hebben we een zestal initiatieven beschreven gericht op het versterken van de sociale samenhang in wijken, buurten en dorpen. Met deze laatste zes brengen we het totaal door ons beschreven casussen in het project Wij in de Wijk op 29. In eerdere versies van dit project hebben we steeds de balans opgemaakt en lessen getrokken uit de gepresenteerde casussen. Nu aan het einde van het meerjarige project Wij in de Wijk maken we de slotbalans op. Wat heeft de tour langs 29 plekken door Nederland ons geleerd? De belangrijkste conclusie die wij zelf als eerste hebben getrokken is dat dit project voor onszelf een geweldig medicijn was tegen somberte over verbinding maken.

We zijn vier jaar geleden het project Wij in de Wijk gestart omdat er sprake was van een sterke individualisering van het sociaal beleid. Het ging te vaak om individuele hulpverlening, zelfredzaamheid en eigen kracht. Het ik stond meer centraal dan het wij. In dit project verlegden we de focus naar het wij. Hoe staat het met de onderlinge solidariteit in wijk, buurt en dorp? Laten buurtbewoners zich nog iets aan elkaar gelegen liggen, helpen ze elkaar, zijn ze nieuwsgierig naar elkaar, hoe maken ze contact en met wie? Welke rol spelen gemeente en maatschappelijke organisaties, zoals welzijnsinstellingen en woningcorporaties? Terwijl we initiatieven bezochten, werden we geconfronteerd met studies van landelijke adviesorganen, zoals het SCP en de WRR, die duidelijk maken dat er sprake is van groeiende ongelijkheid in Nederland en verlies aan maatschappelijke cohesie. Gescheiden werelden tekenen zich meer en meer af, de sociaaleconomische segregatie neemt toe, bubbels

versterken zich, mensen leven meer dan voorheen langs elkaar heen en hebben minder begrip voor elkaars culturele en/of religieuze identiteit.

Deze realiteiten stellen we niet ter discussie met dit meerjarige Wij in de Wijk-project, maar we stellen vast dat er op het punt van verbinding en gemeenschapsvorming sprake is van een enorme dynamiek in wijken, buurten en dorpen. Burgers staan niet overal met de ruggen naar elkaar. Dat hebben we de afgelopen jaren kunnen vaststellen, en we zijn op heel veel verschillende plaatsen geweest. Ook hebben we kunnen vaststellen dat prachtige projecten kwetsbaar blijven als het gaat om continuïteit en borging. Werken aan sociale samenhang verdraagt geen verslapping.

Deze slotbalans is dan ook vooral een pleidooi om te blijven investeren in verbinding en gemeenschapsvorming, want het glipt snel weg als belangrijke partijen zoals overheden, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven hun handen ervan aftrekken. Zeker als het gaat om “community organization” in kwetsbare buurten. Gelukkig hebben we in de afgelopen vier jaar gemerkt dat samenlevingsopbouw terug is van weggeweest. Dit project is daar een illustratie van. Community organization is weer sexy, dat is heel lang anders geweest.

Welke inzichten en lessen willen we de lezer meegeven bij het stimuleren van contacten? We presenteren er hier een tiental. De eerste zeven hebben we geformuleerd in eerdere edities, we voegen we er nog drie aan toe: investeren in vertrouwen, burgers

Woord vooraf

1. **Buurtinfohuis**
Bovensmilde

2. **Ik Wil**
Eindhoven

3. **Het Droomplein en de Buurttuin**
Heerlen-Noord

4. **Kansrijk Mierlo-Hout**
Mierlo-Hout

5. **Choku Gym**
Zaanstad

6. **OranjeRijk**
Uden

7. **Reflectie**

bureaucratisch ontlasten en het stimuleren van een probeersfeer. Eerst de eerste zeven, we memoreren ze kort omdat ze opnieuw relevant bleken bij het benoemen van de leerpunten van de laatste zes casussen. Voor een meer uitvoerige toelichting van deze lessen verwijzen we de lezer naar eerdere edities van *Wij in de wijk*.

De eerste les is dat het belangrijk is om te accepteren dat mensen soms graag onder gelijkgestemden willen verkeren. Accepteer dat contacten gericht op de eigen groep betekenisvol zijn voor veel buurtbewoners. “Kom uit de inclusiekramp” hebben we dat eerder genoemd, dat wil zeggen: belast bewonersinitiatieven niet altijd met de eis dat ze er voor iedereen moeten zijn, dat zal altijd bruggen dienen te slaan naar zoveel mogelijk groepen. “Bridging” in de termen van Putnam. Wanneer groepen er vrijwillig voor kiezen om zich te omringen met personen waarmee ze kenmerken delen, kan dat een belangrijke hulpbron zijn. Soms zijn groepen *onder elkaar* beter af dan in situaties waarin ze gedwongen worden om samen met anderen op te trekken. Dan gaat het, in termen van Putnam, om “bonding”. Afgedwongen sociaal contact werkt niet. We hebben in *Wij in de Wijk* gaandeweg de focus verlegd naar initiatieven waar mensen zich verbinden vanwege een gelijkenis of gedeelde ervaring. Ook dit jaar, bijvoorbeeld in het geval van de deelnemers van *Ik Wil* in Eindhoven, de flatbewoners uit de Flatwijk van Uden en de bezoekers van de karateschool Choku Gym in Poelenburg (Zaandam). Het interessante is dat in deze casussen nauwelijks sprake is van pure bonding, van een exclusieve gerichtheid op de eigen groep. Integendeel. Overal troffen we overbruggende contacten aan. Natuurlijk stelt niet iedereen zich in dezelfde mate open voor contacten met personen buiten de eigen groep, niet iedereen is even nieuwsgierig naar anderen, maar wel steeds een substantieel aantal. De les “kom uit de inclusiekramp” staat nog steeds overeind, juist omdat een dergelijke ontspannen houding productief blijkt te zijn bij het maken van overbruggende contacten (“bridging”).

De tweede les is dat ontmoetingsplaatsen ertoe doen. Dit hebben we keer op keer de afgelopen jaren kunnen vaststellen, ook dit jaar weer. De boks- en karateschool Choku Gym in Poelenburg, het buurtinfocentrum in Bovensmilde, danwel het buurhuis De Geselndonk in Mierlo-Hout (“Hier vergeet ik al mijn zorgen”) illustreren elk voor zich het belang van een gastvrije plek waar buurt- of dorpsbewoners zich thuisvoelen. Dit is ook een oproep aan gemeenten en woningcorporaties: neem accommodatiebeleid serieus. Het gaat niet alleen om oog voor het belang van binnenruimten, maar ook voor buitenruimten zoals buurttuinen, pleinen, trapveldjes. Het in deze bundel beschreven project Gebroekerbos (Heerlen-Noord) is daar een prachtig voorbeeld van. Tientallen buitenruimten-projecten zijn daar met bewoners in de hoofdrol gerealiseerd. Het heeft heel veel bewoners bij elkaar gebracht.

Een derde les is het belang van de aanwezigheid van “een opbouwwerker”. We hebben deze naam in eerdere rapportages *Wij in de Wijk* bewust tussen aanhalingstekens gezet want we kwamen allerlei andere benamingen tegen voor dezelfde rol, zoals “kwartiermaker”, “buurtverbinder”, “sociale verbinder”, “wijkcoach” of “gebiedsmakelaar”. Opbouwwerkachtige functies bleken zich te hebben verplaatst van welzijnsorganisaties naar maatschappelijke organisaties, de lokale overheid danwel maatschappelijke ondernemingen. Aan het einde van het *Wij in de Wijk*-traject stellen we vast dat we deze aanhalingstekens op veel plaatsen kunnen weghalen. In deze laatste zes casussen kwamen we het opbouwwerk nadrukkelijk tegen, zoals het opbouwwerk binnen Welzijnswerk Midden-Drenthe (Bovensmilde), de opbouwwerker of “broeker” die in Heerlen-Noord het project Gebroekerbos heeft ondersteund, maar ook in de Flatwijk van Uden én in Mierlo-Hout kwamen we opbouwwerkers tegen. Ofwel: we signaleren een rehabilitatie van opbouwwerk vanuit welzijnsorganisaties. Vooropgesteld: burgers en buurtbewoners kunnen heel veel zelf. Onderschat niet hoe ver initiatieven op eigen kracht kunnen

Woord vooraf

1. Buurtinfocentrum

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaandam

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

komen. De karateschool Choku Gym vervult al veertig jaar een onmisbare rol in het empoweren van jonge jongens en meiden in een kwetsbare buurt, zij hebben een “opbouwwerker” helemaal niet nodig, omdat ze kunnen leunen op een groot netwerk van oud-sporters (“de Choku familie”).

Een vierde les is dat het nastreven van gedeeld eigenaarschap cruciaal is. Een initiatief krijgt vleugels door samenwerking met andere partijen. Vooral gemeente, welzijnswerk en de woningcorporatie vormen idealiter een “gouden trio” dat maatschappelijk initiatief kan faciliteren en borgen. Zij vertegenwoordigen het linking-kapitaal van bewonersinitiatieven. Deze prominente spelers treffen we ook in deze laatste zes casussen aan. Overal is de lokale overheid als actor aanwezig, ook in projecten die door sociale ondernemers zijn geïnitieerd, zoals in het geval van boks- en karateschool Choku Gym, ook al is de inbreng van de gemeente in dit project heel beperkt. We stellen opnieuw vast dat succesvolle verbindingprojecten zowel op horizontaal niveau (partners) als op verticaal niveau (met subsidiegevers, veelal overheden) samenwerkingsrelaties hebben. Het vormgeven van deze horizontale en verticale betrokkenheid vraagt gericht link-werk (linking) van betrokkenen. In projecten gericht op verbinding (bonding en bridging) tussen groepen bewoners, is het belangrijk om de linking-component niet te verwaarlozen.

Een vijfde les is het koesteren van informele leiders of *best persons*. Slimme drammers hebben we ze eerder genoemd. Buurtbewoner Jan Drouen, actief in Mierlo-Hout, of Martin van der Heyden, initiator van het Droomplein in het buurtje De Wieër (Heerlen-Noord) zijn daar voorbeelden van. Koester ze, hebben we eerder gezegd. Ze zijn onmisbaar. Ze spreken de taal van buurtbewoners, ze bezitten het talent deze te mobiliseren, maar kunnen ook effectief met instanties communiceren en laten zich door geen enkele functionaris intimideren. Het nadeel is dat initiatieven vaak sterk van hun

inbreng afhankelijk zijn. Vallen ze weg, dan zijn er niet snel personen te vinden die hun rol kunnen overnemen. Koester informele leiders, maar wees waakzaam bij een te grote afhankelijkheid van hun inbreng. Houd de continuïteit van het initiatief scherp op het netvlies door er ten minste over in gesprek te blijven als kernteam, samen met partners.

Een zesde les is het belang van een heilig doel en het vasthouden van heilig vuur. We hebben de afgelopen jaren geleerd dat het belangrijk is om als bewonersinitiatief een helder streven te hebben. Eerder wezen we erop dat een concreet project helpt om mensen bij elkaar te brengen. Verbindingen ontstaan binnen overzichtelijke kleinschalige initiatieven. “Kneuterigheid verdient een standbeeld” concludeerden we eerder. Een groot aantal initiatieven binnen het project Gebrookerbos (Heerlen-Noord) zijn daar illustraties van. Buurtbewoners zetten zich in voor buitenruimte-projecten die in *hun* buurt liggen, dan wel er dicht tegenaan. Concreter kan het niet. Maar soms kan de stip op de horizon ook een breder geformuleerd doel zijn, zoals het “individueel welzijn vergroten van wijkbewoners”, leert Mierlo-Hout. Het voordeel van zo’n algemene formulering is dat het gemakkelijk is voor heel veel partijen om daar een bijdrage aan te leveren. In Mierlo-Hout spreken ze van “een heilig doel”. Maar niet alleen het bezit van een heilig doel is belangrijk (heel concreet of meer abstract), maar ook het vasthouden van het heilig vuur. “De vonk” zeggen ze in Heerlen-Noord, vandaar dat heel sterk ingezet is op “engagement-marketing” om het enthousiasme gedurende het gehele project vast te houden dan wel uit te bouwen. In Heerlen-Noord heeft men vooral ingezet op elkaar inspireren, door samenwerkingsverbanden te smeden, verbindingen te leggen tussen de vele buurtinitiatieven en instanties als de gemeente, ondernemers, woningcorporaties, en cultuur- en kennisinstellingen. Zo kwam er een Gebrookerbos Academie, en een jaarlijkse Conferentie Burgerinitiatieven, allemaal bedoeld om elkaar te blijven voeden en te inspireren.

Woord vooraf ►

1. Buurtinfohuis Bovensmilde ►

2. Ik Wil Eindhoven ►

3. Het Droomplein en de Buurttuin Heerlen-Noord ►

4. Kansrijk Mierlo-Hout Mierlo-Hout ►

5. Choku Gym Zaansd ►

6. OranjeRijk Uden ►

7. Reflectie ►

Een zevende les is dat een relatiegerichte houding van de gemeente niet voldoende is, soms is er ook boter bij de vis nodig. Het is een populair beeld: de overheid die luistert, naar gelijkwaardige samenwerking streeft, ruimte geeft aan initiatieven, aanschuift bij het wekelijkse ontbijt voor vragen van vanuit de wijk, wijkpartners regelmatig spreekt, en bewoners inzet met gloedvolle woorden waardeert en lof toezwaait. We hebben het de achterliggende jaren vaak gezien: waardering blijft bij woorden. Maar soms is er structurele of tijdelijke financiering nodig om het initiatief te continueren of uit te bouwen. Zeker in het geval van bewonersinitiatieven gericht op kwetsbare inwonersgroepen is rust waar het gaat om het financieel borgen van het project belangrijk.

Dan de lessen die we toevoegen na deze laatste rondgang langs bewonersinitiatieven. Een achtste les is vertrouwen geven. Daarover wordt veel gezegd en geschreven dezer dagen. De laatste zes casussen hebben ons geleerd dat vertrouwen geven heel belangrijk is. We lichten er één uit. In het project Heerlen-Noord was dat een cruciale bouwsteen. Bewoners konden kleine geldbedragen krijgen uit een fonds om plannen te maken en te realiseren, maar ze mochten de besteding van deze bedragen naar eigen inzicht verantwoorden. In het verleden is er veel bureaucratisch wantrouwen gaan zitten in het burgers laten verantwoorden van subsidies, het project Gebrookerbos leerde dat dit niet altijd nodig is. Voor kleine bedragen zijn indrukwekkende prestaties verricht. De gemeente heeft de initiatiefnemers de keuze gelaten hoe ze het bedrag - gekregen uit het Gebrookerfonds - wilden verantwoorden, dat is op tal van creatieve manieren gedaan, bijvoorbeeld via presentaties of filmpjes. Vertrouwen werkt ook door in interne gemeentestructuren, zoals voldoende ruimte waarborgen voor ambtenaren die midden in de wijk en inwonersinitiatieven staan om bij deze leefwerelden aan te sluiten. Het gaat om “*street-level bureaucrats*” (Lipsky

1980) die via hun discretionaire ruimte politieke beleidsplannen met de dagelijkse werkelijkheid van inwoners verbinden.¹ Deze twee werkelijkheden sluiten nooit volledig op elkaar aan. Daarom ook een oproep aan bestuurders om in gesprek te blijven met deze verbindende ambtenaren en hun ervaringen en signalen serieus te nemen, omdat deze kunnen bosten met uitgezet beleid.

Een negende les is burgerinitiatieven bureaucratisch ontlasten. We hoorden van wethouder Kelly Damoiseaux (Heerlen) dat de systeemwereld voor de burger vaak nauwelijks te begrijpen is. Om die reden hielp de gemeente in het project Gebrookerbos via accountmanagers actieve bewoners bij praktische bureaucratische zaken, zoals bestemmingsplannen, vergunningen, contracten en de inrichting van terreinen. Instanties kunnen voor bewoners heel veel drempels opwerpen, zeker waar het gaat om het maken en realiseren van publieke ruimten. Over het krijgen van een simpele watertap op een klein pleintje is een boek te vullen. Ook een andere verantwoordingswijze kan initiatiefnemers bureaucratisch ontlasten. Het project Ik Wil in Eindhoven liep eerst vast op de schriftelijke verantwoording van de subsidie aan de gemeente. Uiteindelijk hebben werkbezoeken de plaats ingenomen van formulieren, een belangrijke verlichting voor het initiatief, maar ook een beter instrument om de positieve impact op de levens van wijkbewoners duidelijk te maken.

Probeersfeer stimuleren

De belangrijkste les hebben we tot het laatst bewaard: het stimuleren van “een probeersfeer”. We ontleen de uitdrukking aan het project Kansrijk Mierlo-Hout. Eerder al hadden we gewezen op het belang van lichtheid, vrijblijvendheid en plezier bij initiatieven gericht op ontmoeting en verbinding. We moeten ervoor waken buurtinitiatieven te verzwaren met allerlei verplichtingen. We wil-

¹ Lipsky, M.(1980), *Street-level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Services*. New York: Russell Sage.

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis Bovensmilde

2. Ik Wil Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout Mierlo-Hout

5. Choku Gym Zaanstad

6. OranjeRijk Uden

7. Reflectie

len, moeten en eisen vaak zoveel van onze buurtprojecten. De laatste zes casussen hebben ons opnieuw geleerd dat het belangrijk is om bewoners zaken uit te laten proberen, fouten te laten maken, en met vallen en opstaan hun zaken voor elkaar te krijgen. Het gaat om vrijwillig initiatief, maatschappelijke organisaties, gemeenten, kunnen burgers/bewoners daarbij helpen, maar zij moeten het uiteindelijk doen, zij bepalen het tempo. Dat betekent ook dat een zekere “organisatieloosheid” – de term is weer van Mierlo-Hout – dient te worden geaccepteerd. In relatieve vrijheid met speelruimte voor bewoners én betrokken professionals en ambtenaren, zo leerden we, gedijen bewonersinitiatieven het beste.

Bonding, bridging en linking

De Amerikaanse politicoloog Robert Putnam maakt onderscheid tussen “bonding” en “bridging”. In het geval van bonding gaat het om het samenbinden van mensen die zich in elkaar herkennen of een bepaald belang delen. In het geval van bonding versterk of vergroot je de bindingen met de eigen groep, bij bridging slaag je er in contact te maken met personen buiten je eigen groep. Te sterke en verplichtende onderlinge contacten (bonding) maakt bridging ingewikkelder, maar een stevige bonding binnen de eigen groep wordt wel weer als voorwaarde voor bridging gezien. Belangrijk is het idee dat bridging vaak nodig is om sociaal te kunnen stijgen. Bridging vormt een belangrijk aangrijpingspunt om jezelf als persoon te ontwikkelen omdat het de kansen vergroot op toegang tot nieuwe hulpbronnen. De contacten die men opdoet buiten de eigen groep kunnen namelijk een brugfunctie vervullen naar nieuwe relaties en nieuwe informatie waartoe men eerder geen toegang had. Naast de begrippen bonding en bridging van Robert Putnam is ook het begrip “linking” of “linking social capital” van Michael Woolcock relevant. “Linking” betreft de vaardigheid om je weg te vinden binnen instituties van overheid, wonen, onderwijs, zorg et cetera. Effectieve linking stelt hen in staat instituties te benutten voor het voorzien in de eigen behoeften en ambities. Juist personen in bestaansonzekere leefsituaties zijn daar niet goed toe in staat, missen goede contacten met de juiste instanties of staan wantrouwend ten aanzien van de overheidsinstanties. Vaak hebben ze het contact daarmee verbroken.

Woord vooraf

1. Buurtinfohuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaandam

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

Colofon

Advies: Lou Repetur

Auteurs: Mellouki Cadat-Lampe, Jolinde Dermaux, Radboud

Engbersen, Judith Jansen, Susan de Vries

Productie en coördinatie: Judith Jansen en Marc Engberts

Eindredactie: Marc Engberts

Tekstcorrectie: Karin van den Blink

Foto's: Bert Spiertz (casussen Bovensmilde, Mierlo-Hout en Uden),

Jasmijn van Es (casus Choku Gym), Jos Reinders (casus Heerlen-

Noord), Ik Wil (eigen foto initiatief)

Vormgeving: ontwerpburo Suggestie & illusie

Downloaden: www.movisie.nl

Overname van informatie uit deze publicatie is toegestaan onder
voorwaarde van de bronvermelding:

@ Movisie, kennis en aanpak van sociale vraagstukken.

September 2022

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

VSBfonds,
iedereen doet mee

Deze publicatie is tot stand gekomen dankzij financiering van het
ministerie van VWS en VSBfonds.

Woord vooraf

1. Buurtinfolhuis

Bovensmilde

2. Ik Wil

Eindhoven

3. Het Droomplein en
de Buurttuin

Heerlen-Noord

4. Kansrijk Mierlo-Hout

Mierlo-Hout

5. Choku Gym

Zaandam

6. OranjeRijk

Uden

7. Reflectie

